

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Факультет історії, політології та міжнародних відносин
Кафедра міжнародних відносин та суспільних комунікацій**

Еволюція позиції України щодо Придністровського конфлікту

**Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)**

Виконав:

студент 6 курсу, 604 групи

Кривого Андре-Майкл

Керівник:

кандидат історичних наук, доцент

Карпо Василь Леонтійович

До захисту допущено

на засіданні кафедри

протокол № _____ від _____ 2024 р.

Зав. кафедрою _____ доц. Макар В.Ю.

Чернівці – 2024

Анотація

Магістерська робота "Еволюція позиції України щодо Придністровського конфлікту" присвячена глибокому дослідженню трансформації підходів України до врегулювання Придністровського конфлікту з 1991 року до сучасного періоду. У роботі досліджуються ключові етапи української зовнішньої політики та безпекової стратегії щодо цього "замороженого" конфлікту, а також аналізуються фактори, що впливали на еволюцію української позиції. Зокрема, в роботі зроблено акцент на нейтральній позиції України, як посередника, у період 1991-1994 рр. з подальшим більш активним впливом української сторони, особливо після 2014 р., тобто після початку російської агресії.

Ключові слова: *придністровський конфлікт, українська зовнішня політика, євроінтеграція України, миротворча діяльність, російська агресія.*

Summary

The master's thesis "Evolution of Ukraine's position regarding the Transnistrian conflict" is devoted to an in-depth study of the transformation of Ukraine's approaches to the settlement of the Transnistrian conflict from 1991 to the present day. The work examines the key stages of Ukrainian foreign policy and security strategy regarding this "frozen" conflict, and also analyzes the factors influencing the evolution of the Ukrainian position. In particular, the work focuses on the neutral position of Ukraine as a mediator in the period 1991-1994 with the subsequent more active influence of the Ukrainian side, especially after 2014, that is, after the beginning of Russian aggression.

Keywords: *Transnistrian conflict, Ukrainian foreign policy, European integration of Ukraine, peacekeeping activities, Russian aggression.*

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Кривого А.-М.
(підпис)

ЗМІСТ

Вступ	4
Розділ 1. Теоретико-методологічні основи дослідження еволюції позиції України щодо Придністровського конфлікту	8
1.1. Теоретико-методологічні засади дослідження	8
1.2. Джерельна база дослідження	19
Висновки до 1-го розділу	24
Розділ 2. Історичні передумови Придністровського конфлікту та позиція України щодо його врегулювання	26
2.1. Історичні передумови конфлікту	26
2.2. Місце Придністровського конфлікту у зовнішній політиці незалежної України	35
2.3. Позиція України щодо Придністровського конфлікту в різні періоди його розвитку	43
Висновки до 2-го розділу	50
Розділ 3. Динаміка врегулювання Придністровського конфлікту після початку російської агресії	51
3.1. Спроби України врегулювати конфлікт через участь у миротворчих процесах	51
3.2. Зміна позиції України щодо конфлікту після початку російської агресії	62
3.3. Перспективи врегулювання Придністровського конфлікту	70
Висновки до 3-го розділу	78
Висновки	80
Список використаних джерел та літератури	85
SUMMARY	99

Вступ

Актуальність теми полягає в комплексному аналізі еволюції позиції України щодо Придністровського конфлікту з урахуванням сучасних подій та новітніх досліджень. В роботі вперше здійснено детальний розгляд впливу російсько-українського конфлікту після 2014 року на підходи України до придністровського врегулювання, а також визначено нові тенденції в зовнішній політиці України в цьому напрямку.

Після початку російсько-українського конфлікту у 2014 році питання регіональної безпеки набуло особливої гостроти. Придністровський конфлікт, як один із "заморожених" конфліктів на пострадянському просторі, має потенціал дестабілізувати ситуацію в Східній Європі. Україна, як безпосередній сусід Молдови та Придністров'я, зацікавлена у стабільності цього регіону. Вивчення еволюції її позиції дозволяє зрозуміти, як змінювалися пріоритети та стратегії держави у сфері національної безпеки.

Придністровський регіон знаходиться під значним впливом Росії, яка підтримує його економічно та військово [5]. Аналіз позиції України щодо цього конфлікту допомагає зрозуміти механізми протидії гібридним загрозам та стратегії стримування російського впливу. Це особливо актуально в контексті сучасних викликів, пов'язаних з агресією РФ проти України.

Україна декларує курс на європейську та євроатлантичну інтеграцію. Вирішення "заморожених" конфліктів на території сусідніх держав є важливим елементом регіональної політики ЄС та НАТО. Дослідження дозволяє оцінити, як позиція України щодо Придністровського конфлікту узгоджується з її євроінтеграційними цілями та як вона може сприяти зміцненню партнерських відносин з європейськими структурами.

Україна бере активну участь у миротворчих операціях та дипломатичних зусиллях щодо врегулювання конфліктів. Аналіз її позиції щодо Придністров'я надає можливість оцінити ефективність української дипломатії, виявити успішні практики та потенційні недоліки. Це сприятиме підвищенню ролі України як відповідального міжнародного актора. З

академічної точки зору, дослідження заповнює прогалину в наукових знаннях про еволюцію зовнішньої політики України у специфічному контексті регіональних конфліктів. Практична значущість полягає у формуванні рекомендацій для державних органів щодо оптимізації зовнішньополітичних стратегій та підвищення ефективності участі України у процесах мирного врегулювання.

Поглиблення співпраці з Молдовою є важливим для обох країн у контексті протидії спільним загрозам та реалізації спільних євроінтеграційних прагнень. Дослідження еволюції позиції України допомагає визначити перспективи та напрямки подальшої співпраці, що сприятиме зміцненню стабільності в регіоні. Сучасний етап характеризується швидкими змінами в міжнародних відносинах, появою нових викликів, таких як кібератаки, інформаційна війна, енергетична безпека. Вивчення того, як Україна адаптує свою позицію щодо Придністровського конфлікту в цих умовах, є важливим для розуміння загальної стратегії держави в сфері безпеки та оборони.

Таким чином, дослідження еволюції позиції України щодо Придністровського конфлікту є актуальним та необхідним для глибшого розуміння як внутрішньої, так і зовнішньої політики держави. Воно сприяє формуванню ефективних стратегій забезпечення національної безпеки, зміцненню міжнародного авторитету України та внеску у регіональну та глобальну стабільність.

Мета дослідження полягає в аналізі еволюції позиції України щодо Придністровського конфлікту з моменту здобуття незалежності до сьогодні, визначенні ключових факторів, що вплинули на зміну підходів, та оцінці перспектив подальшої політики України в цьому напрямку.

Основними **завданнями** даного дослідження є:

- описати історичні передумови Придністровського конфлікту;
- проаналізувати позицію України у різні періоди розвитку конфлікту;

- охарактеризувати фактори, що впливали на зміну позиції України щодо Придністровського конфлікту;
- оцінити сучасний стан та перспективи української політики щодо Придністров'я;
- вказати на можливі шляхи активізації української дипломатії щодо зміцнення співпраці з Молдовою у вирішенні Придністровського питання.

Розгорнутий аналіз кожного завдання дозволить повністю розкрити тему магістерської роботи та досягти поставленої мети дослідження. Виконання цих завдань сприятиме глибшому розумінню еволюції позиції України щодо Придністровського конфлікту та надасть можливість сформулювати обґрунтовані рекомендації для подальшої політики держави в цьому напрямку.

Об'єктом дослідження є позиція України щодо Придністровського конфлікту, яка формується під впливом комплексних внутрішніх та зовнішніх факторів і відображає стратегічні інтереси держави в сфері безпеки, зовнішньої політики та регіональної співпраці.

Предметом дослідження є процеси та фактори, які визначають та впливають на еволюцію позиції України щодо Придністровського конфлікту. Ці процеси та фактори формують динаміку змін у зовнішній політиці України, відображають внутрішні та зовнішні впливи та визначають стратегічні рішення держави в контексті регіональної безпеки та міжнародних відносин.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють період від початку 90-х років XX століття до сьогодення.

Методи дослідження включають історичний метод для аналізу передумов конфлікту, порівняльний аналіз для вивчення зміни позиції України в різні періоди, контент-аналіз офіційних документів та наукових публікацій, а також системний підхід для виявлення взаємозв'язків між політичними, економічними та безпековими факторами.

Зокрема, історичний метод дозволив простежити розвиток Придністровського конфлікту та еволюцію позиції України з моменту його виникнення до сучасності. Порівняльний аналіз сприяв виявленню відмінностей і подібностей у позиції України щодо Придністровського конфлікту в різні періоди. Аналіз документів (документальний метод) полягав у вивченні офіційних документів, нормативно-правових актів, міжнародних угод, резолюцій та заяв. Системний підхід дозволив розглядати позицію України як комплексний феномен, що складається з взаємопов'язаних елементів. Поєднання кількох методів дозволило отримати повну картину еволюції позиції України, враховуючи різні аспекти проблеми. Використання офіційних документів та авторитетних джерел підвищує надійність отриманих результатів. Порівняльний аналіз та системний підхід сприяють об'єктивному оцінюванню фактів та подій, уникненню суб'єктивізму.

Структура роботи зумовлена метою, об'єктом, предметом та завданням дослідження. Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків, списку використаних джерел, який налічує 114 найменувань. Загальний обсяг роботи становить 103 сторінок, з яких основного тексту – 81 сторінка.

Розділ 1. Теоретико-методологічні основи дослідження еволюції позиції України щодо Придністровського конфлікту.

1.1. Теоретико-методологічні засади дослідження.

Придністровський конфлікт є типовим прикладом "замороженого" конфлікту, що виник на тлі розпаду Радянського Союзу та ескалації етнополітичних суперечок на пострадянському просторі. "Заморожені" конфлікти характеризуються зупиненням активних бойових дій, однак залишаються нерозв'язаними з політичної точки зору. Для розуміння Придністровського конфлікту важливо розглянути кілька ключових теоретичних підходів, які пояснюють причини його виникнення, його тривале існування та постійну загрозу його реактивації. Вони включають поняття і класифікацію регіональних конфліктів, теорії сепаратизму та етнонаціоналізму, роль зовнішнього втручання й концепцію "керованого конфлікту".

Регіональні конфлікти зазвичай формуються в умовах соціальної та політичної нестабільності, які сприяють активізації етнічних і культурних розбіжностей [14]. Вони часто виникають на тлі територіальних претензій, економічних суперечок чи етнічної напруженості. Такі конфлікти мають довготривалі наслідки не лише для сторін конфлікту, але й для безпеки сусідніх держав, які можуть залучатись до процесу врегулювання або стати його непрямыми жертвами. Залежно від тривалості та природи впливу на регіональну політику, регіональні конфлікти поділяються на кілька категорій. Придністровський конфлікт належить до "заморожених", оскільки активні бойові дії були припинені після підписання перемир'я у 1992 році, але остаточне політичне рішення так і не було досягнуто. У такому стані зберігається ситуація невизначеності та потенційної нестабільності, що може призвести до відновлення насильства, якщо внутрішньополітична ситуація в регіоні чи поза його межами різко зміниться. Такі конфлікти часто стають

предметом спекуляцій і маніпуляцій з боку зовнішніх сил, які прагнуть зберегти свої впливи в регіоні [82].

Теорії сепаратизму та етнонаціоналізму зосереджуються на феномені прагнення до автономії чи незалежності певної етнічної або національної групи. У випадку Придністров'я, що межує з Україною та є частиною Молдови, населення, здебільшого складається з росіян та українців, занепокоїлося зростаючим молдавським націоналізмом і потенційними процесами румунізації в кінці 1980-х років. Ці побоювання стали важливим чинником у формуванні ідеї автономії та незалежності Придністров'я, що сприяло проголошенню самопроголошеної Придністровської Молдавської Республіки. Теорії етнонаціоналізму стверджують, що ідентичність етнічної групи часто визначає національні рухи й підтримує ідею сепаратизму як захисту цієї ідентичності [14]. У випадку Придністров'я, економічний розрив із Молдовою, що був більш аграрно-орієнтованою, також відіграв роль. Придністров'я, що мало розвинену промисловість і велике значення для економіки, відчувало нерівноправність та ігнорування своїх інтересів, що додатково підштовхувало до конфлікту.

Зовнішні актори часто відіграють критичну роль у розвитку та стабілізації регіональних конфліктів, особливо в геополітично важливих зонах. За теоріями неореалізму в міжнародних відносинах, держави часто втручаються у внутрішні конфлікти інших країн, якщо це відповідає їхнім стратегічним інтересам [14]. Росія стала одним із ключових гравців у Придністровському конфлікті, використовуючи свою військову присутність у регіоні як важіль впливу на Молдову та Україну. Придністров'я має важливе стратегічне розташування, контролюючи східні підступи до Молдови і кордони з Україною. Присутність Росії у цьому регіоні дозволяє їй контролювати безпекову ситуацію і стримувати євроінтеграційні прагнення Молдови та України. За словами теоретиків геополітики, такі конфлікти служать інструментом впливу та забезпечення контролю над буферними зонами, що стримує розвиток сусідніх держав.

Концепція "керованого конфлікту" передбачає використання внутрішніх конфліктів як механізму впливу на політику сусідніх країн. У випадку Придністров'я Росія фактично використовує конфлікт для збереження напруженості у регіоні та перешкоджає остаточному мирному врегулюванню, залишаючи регіон у "замороженому" стані. Придністров'я отримує підтримку як військову, так і економічну, що дозволяє підтримувати певний рівень незалежності без формального визнання. Такий підхід дає змогу Росії контролювати політичну ситуацію як у Молдові, так і в Україні. За допомогою "керованого конфлікту" Росія може запобігти зміцненню зв'язків між цими державами та Європейським Союзом або НАТО, залишаючи регіон під своїм впливом і відсуваючи ймовірність стабільності [29].

Придністровський конфлікт, що виник на початку 1990-х років, є складним явищем, корені якого сягають глибоко в історію регіону. Для розуміння його причин необхідно проаналізувати історичні події, етнічні та політичні процеси, які призвели до формування передумов для конфлікту.

Якщо розглядати історичні ретроспективу перебігу будь-якого міжетнічного конфлікту, то стає очевидним, те що його врегулювання завжди зводиться до пошуку компромісу, який влаштовував би всі сторони конфлікту. Але не просто пошук компромісу є важливим, ще потрібно щоб він був прийнятий всіма сторонами і ніяк не був нав'язаним жодній із сторін. Якщо цього не досягти, то ситуація може знову відновитися (конфлікт розгорітися з новою силою) [57]. Саме з цієї причини, переважна більшість провідних фахівців з етнополітології схиляються до думки, що такого роду конфлікти неможливо вирішити повністю, остаточно. Як правило, певне примирення, затухання конфлікту можливе, але тимчасово. Це стається переважно через етнічний чинник, а призупинений конфлікт в більшості випадків відновлюється з ще більшою силою, з більшими людськими жертвами тощо. Схожа ситуація спостерігалася і в Придністров'ї, а етнічний фактор відіграв мабуть вирішальну роль у стимулюванні обох сторін до Примирення

конфліктуючих сторін в будь-якому випадку буде тимчасовим. Етнічний поновлення, навіть і через багато років. Населенні Придністров'я за ці роки намагалося зберегти свою політичну, мовну ідентичність, виступаючи постійно проти спроб офіційного Кишинєва відновити вплив на ці території [57].

Придністровська та молдавська політичні еліти по-різному бачили процес майбутнього розвитку свого краю. Якщо молдавська еліта в процесі розвалу СРСР нарешті отримала шанс реалізувати об'єднання з Румунією, то Придністров'я, яке населяють українці молдавани на росіяни приблизно в однаковій пропорції, такий розвиток подій аж ніяк не влаштовував. Фактично Придністров'я стало майданчиком боротьби проти об'єднання Молдови з Румунією. Конфлікт між Молдавією та невизнаною Придністровською молдавською республікою залишається неврегульованим і дотепер.

Розглянемо проблему питання держав, в яких за останній період розгоралися конфлікти, які мають схожу ситуацію із ситуацією в Придністров'ї, а саме територіальні претензії на певні території офіційних столиць даних регіонів [87]. Таких ситуацій у світі сьогодні налічується близько двохсот. Практично всі ці країни, не дивлячись на її територіальні розміри, чисельність населення, є поліетнічними та багатонаціональними. Так, за оцінками експертів на цих територіях проживає близько 5000 різних етнічних спільнот, тобто різних націй, етнічних і національних груп, корінних народів. У всіх цих випадках є спільна одна риса, а саме бажання цих народів створити свою «власну» державу. Як правило такі речі завжди призводять до появи на карті тієї чи іншої країни нової невизнаної держави, території. А зважаючи на сучасні глобалізаційні процеси, можемо передбачити появу практично в кожній країні світу таких невизнаних держав, територій. Такий процес є доволі динамічним, про що свідчать події останніх десятиліть.

Так, у доповіді «Глобальні тенденції розвитку людства до 2015 року», яку було підготовлено за сприяння американського Національного комітету з розвідки, ідеться про те, що «З 1945 року кількість країн зросла більш як

утричі, а з 1990 року – на 20%, до 2015 року цей процес уповільниться. Він відбуватиметься у результаті колонізації, яка триває, а також через релігійно-етнічні конфлікти, що призводять до розколу держав. Така ситуація найімовірніша в країнах Африки на південь від Сахари, в Центральній Азії та Індонезії. У деяких випадках нові держави можуть виникати внаслідок діяльності сепаратистських рухів, які дестабілізують ситуацію в країнах, де меншини спочатку не прагнули відділення» [34].

Тут варто пригадати про складне трактування та розуміння самого явища «невизнана держава». Звернемося перш за все до тлумачних словників та різниці формулювань даного поняття.

Але перш за все треба сказати про різне визначення даного явища. Отже, це може бути «квазідержава», «невизнана держава», «де-факто держава», «псевдодержава», «самопроголошена держава» та інше. Як бачимо, що щодо одного поняття вживаються різні слова. Ці терміни за своєю суттю є синонімами, хоча і вказують на різні аспекти даних суспільних утворень.

Варто наголосити, що сьогодні у вітчизняній та зарубіжній науковій думці немає загальноприйнятого поняття, що б характеризувало вищезгадані концепти. це призвело до ситуації коли всі кому не лінь намагаються на свій розсуд ви використовувати та оперувати категоріями та вищезазначеними термінами. Як правило це собі дозволяють журналісти та сучасні блогери. Як правило така ситуація не сприяє вирішенню конфлікту, бо ще більше провокує сторони на більш кардинальну позицію [85].

Спробуємо охарактеризувати кожен із вище перелічених концептів. Так, звертаючись безпосередньо до терміну «невизнана держава», слід заважити, що низка дослідників вважає за потрібне підкреслити, що переважна більшість західних вчених вказують на невизначеність пов'язаних з ними понять та концептів. Також ці науковці звертають увагу на проблематиці можливого використання таких понять як «невизнані держави», «самопроголошені держави» чи можливо «квазідержави».

Звідси, враховуючи різноманіття понять і термінів держав з

невизначеним статусом, які можуть відноситися до категорії наукових формулювань вищезазначених концептів, для кращого розуміння їх природи виникає необхідність оновлення класифікації, систематизації та уточнення термінології.

Таким чином, всі терміни і поняття, що існують в сучасній науковій літературі щодо даних концептів поділяють на дві основні групи: «1) усталені, широко використовувані та 2) відносно нові і менш поширені терміни» [37].

Спробуємо розібратися із тим хто представляє кожен із груп. Так, за думкою провідних фахівців в цій сфері «До першої групи можна віднести такі, як: «невизнана держава» («unrecognized state»), «самопроголошена держава» («self-proclaimed state»), «невизнана квазі-держава» («unrecognized quasi-state»), «квазі-держава» («quasi-state»), «де-факто держава» («de facto state»)» [57] та ін. А до другої групи такі, як: «Майже держави» («almost states»), «штучна держава» («artificial state»), «політичні утворення, що зароджуються» («incipient political entities»), «пара-держава» («para-state»), «держави-в-державі» («state-within-state»), «нація в очікуванні» («nation in waiting»), складний для перекладу термін «statelets» (щось на зразок «державоньки»), «ізолювані держави» («isolated states»), «крихка держава» («fragile state»)» [37].

Можна погодитися із західними експертами з тим, що природа такої великої кількості термінів, які пояснюють практично одні і ті ж поняття є історично виправданою і носить доволі об'єктивний характер. Переважна більшість із них все ж вважає за доцільне використовувати такі терміни як «самопроголошена» або «невизнана держава». Для прикладу, вітчизняний науковець Г.М. Перепелиця саме надає перевагу цим двом термінам. Або ж А.Г. Болшаков, який теж вкажує на необхідність вживання саме цих понять. З іншого боку, є і такі, що більше надають перевагу таким термінам як «квазідержави» (Л.О. Бердегулова, В.А. Колосов) або «держави де-факто» (С.А. Маркеонова).

Досить чітко окреслює таке поняття великий тлумачний словник, в якому йдеться про: «... державними утвореннями називають певні території, які володіють особливими рисами і мають вищий статус ніж адміністративно-територіальна одиниця» [57]. Як бачимо, такого роду утворення володіють ознаками майже усіма ознаками держави, за невеликим винятком – це як правило одна або декілька ознак, дуже часто ключових ознак, наприклад державна влада, законодавча база тощо.

Така ситуація (наявність великої кількості термінів та тлумачень) узагальнює той факт, що в науковій думці та літературі відповідно не існує єдиного підходу до запровадження термінології щодо держав з невизначеним статусом. Отже, при дослідженні явища невизнаних держав варто зважати на те, що найбільш точними тут виступають такі терміни, як: «самопроголошені держави», «де-факто держави», «квазідержави» та «невизнані держави» [86].

Їх трактують наступним чином. За визначенням С.М. Маркедонова «Самопроголошена держава – це держава, яка сама себе проголосила і змогла створити повноцінні інститути влади та організувати ефективний контроль над позначеною в якості «своєї» територією» [86].

Інший термін – «де-факто держави», згідно узагальненого тлумачення, це термін, яким позначають державу, що «... володіє всіма ознаками держави, прагне до конституційної незалежності, проте не має правового статусу на міжнародній арені» [27]. На думку того ж таки С.М. Маркедонова, «Для позначення держав з невизначеним статусом найбільш коректним є саме термін «де-факто держави» [16]. Такої ж думки і інший західний науковець, професор С.Пегг. За його словами «Держава де-факто – це утворення, яке з одного боку виникло в результаті фактичної сецесії і «здатне надавати повний спектр державних послуг населенню», а з іншого – «прагне до міжнародного визнання в якості суверенної держави, але не може його отримати і залишається нелегітимним в очах світового співтовариства» [16].

Цікавим є також і те, що серед науковців немає єдності як вірно вживати термін де-факто держави» або «держави де-факто».

Деякі вітчизняні дослідники вважають, що «Термін «де-факто держави» або «держави де-факто» не повністю відображає всю сутність об'єктів, що не визнаються, з огляду на необхідність позначення наявності чи відсутності дипломатичних відносин даного об'єкту з іншими державами» [22].

Серед всіх термінів, що пояснюють дане поняття, не менш актуальним також є термін квазідержава. Ним переважно «Позначають утворення, яке володіє тільки певними ознаками держави, але не є таким в загальному сенсі цього слова» [5]. Єдиного тлумачення цього терміну сьогодні також не існує. У сучасній науковій літературі об'єкти з невизначеним статусом «називають «квазідержавами», тобто несправжніми державами» [93]. За висловом американського експерта Р. Джексона, «Квазідержава – це така держава, що визнана на міжнародному рівні, проте не контролює повністю свою територію» [75]. Експерт Л.О. Бердегулова, активно використовуючи у своїх дослідженнях термін «квазідержави», визначає, що «... це політично-територіальне утворення, незважаючи на те, що має усі ознаки державності, одночасно не має міжнародно-правового визнання» [75].

Багато хто з вітчизняних науковців вказує на подвійний характер використання терміну «квазідержава». Пояснюється це такими речами, як «... самопроголошені держави теж не контролюють свою територію або контроль встановлюється на нетривалий період або даний термін не буде об'єктивним для тих об'єктів, що мають всі ознаки державності, тобто є повноцінною державою, а не державоподібним утворенням» [90].

Звідси маємо ситуацію, що «Квазідержава вказує на подібність до держави та наголошує на несправжності, уявності, надуманості геополітичних утворень» [75]. Коли ж згадують держави, які щойно проголосили свою незалежність, то науковці пропонується використовувати термін і поняття «самопроголошена держава». Цей термін трактується переважно як «держава, яка володіє усіма ознаками державності й існує до свого визнання іншими визнаними державами» [34].

Поняття «де-факто держава» вказує перш за все на «... внутрішню організацію політичних утворень, встановленні дипло матичних відносин лише з кількома державами» [34].

Ще одним поняттям, що часто зустрічається в такій ситуації, є «невизнана держава». Тут варто звернути увагу на тлумачення його О. Теленко, який трактує це як: «Термін «невизнана держава» є більш точним для позначення реальних феноменів, ніж широко використовувані терміни, оскільки найбільш точно відображає той факт, що вони, володіючи усіма атрибутами легітимної держави, не домоглися міжнародного дипломатичного визнання» [29].

З іншого боку, в науковій літературі цей термін «невизнана держава» говорить про «Утворення, яке володіючи усіма ознаками держави (населення, контроль над територією, система права та управління, фактичний суверенітет). У той же час немає повного чи часткового дипломатичного визнання і таким чином, не може де-юре виступати як суб'єкт міжнародних відносин» [13]. З іншого боку, Т. Далявська наводить власне визначення терміна, згідно до якого «Невизнана держава – це держава, яка володіє усіма ознаками державності і яка після проголошення відокремлення та незалежності була визнана менше ніж третиною від загальної кількості визнаних держав. Державу, яка визнана більш, ніж третиною визнаних держав, можна вважати «частково визнаною», а державу, яка визнається більше ніж половиною визнаних держав буде досить коректним відносити до «повністю визнаної» [10].

А.Г. Большаков також його трактує по своєму, опираючись на юридичну сторону проблеми, а саме: «Невизнаним може бути названо державне утворення, яке позбавлене міжнародної правосуб'єктності, але володіє всіма іншими ознаками державності» [97]. При цьому А.Г. Большаков, паралельно виокремлюючи вивчення типологій з теоретичної точки зору, виділяє чотири ідеальні типи невизнаних держав: «1) з повним контролем своєї території (Вазиристан, Придністров'я, Сомаліленд,

Північний Кіпр); з частковим контролем (Абхазія, Нагірний Карабах, Таміл Ілам, Південна Осетія); 3) під протекторатом міжнародного співтовариства (Косово); 4) «квазідержави, що контролюють анклав компактного розселення своєї етнічної групи» (Курдистан)» [87]. Як бачимо, за трактуванням автора Придністров'я відноситься до невизнаної держави з повним контролем своєї території.

Часто, поняття «невизнана держава» використовується в дослідженнях з міжнародного права. Так Камітака Мацузато та Ніна Касперсен, поняття «невизнана держава» детально описують та часто вживають у своїх працях з міжнародного права. У роботі Н. Касперсен «The Politics of Unrecognized States: Democratization, Self-Determination and Contested Identities», присвяченій невизнаним державам, було запропоновано наступне визначення: «Невизнані держави – це місця (places), які не існують в міжнародних відносинах; вони досягли незалежності де-факто – досить часто військовим шляхом, – але не змогли досягти міжнародного визнання або їх визнають лише кілька держав» [58].

Також звернемо увагу і на міжнародно признані документи, наприклад міжнародні резолюції таких провідних міжнародних організацій як Організація з Безпеки та Співробітництва Європи (ОБСЄ), Організація Об'єднаних Націй (ООН) та інших. В цих документах в основному мова йде про термін «невизнані держави», коли згадується про формулюванням для позначення нових держав, які не визнаються міжнародним співтовариством. Так, в переважній більшості під час своїх заяв та виступів представники місії ОБСЄ, ООН та інших міжнародних організацій використовують саме вищезазначений термін.

Якщо спробувати узагальнити і об'єднати вище перелічені трактування поняття невизнана держава, то можна сформулювати наступне тлумачення, як це зробив [28]: «Невизнана держава – це держава, яка пройшла повний процес свого становлення і володіє усіма її ознаками, окрім міжнародно-правового визнання».

Як бачимо, із вище перелічених різних понять, для нашого дослідження найкраще підходить все ж термін «невизнана держава», який найбільш адекватно і коректно трактує поняття держав з невизначеним статусом у порівнянні з часто використовуваними такими термінами як «квазідержава», «самопроголошена держава», «де-факто держава». Останні переважно вказують на одну із суттєвих ознак держави: подібність до держави («квазідержава»), самопроголошення («самопроголошена держава»), встановлення дипломатичних відносин («де-факто держава»). Коли ж ми вживаємо таке поняття як невизнана держава, то необхідно перш за все враховувати «політику подвійних стандартів» [22].

Якщо дещо підсумувати вище сказане, то варто зробити висновок, що досліджувана нами проблема невизнаних держав є сьогодні дуже актуальною перш за все у практичному аспекті. Нажаль, саме явище невизнаних держав, не досить ґрунтовно описувалося в національній науці. З огляду на події останніх років, особливо після анексії Криму, повномасштабного вторгнення росії на Схід нашої держави для українців дана тема набула надзвичайно актуального характеру. До цього варто також додати недостатність аналізу у вітчизняній науці етнополітичних конфліктів та принципу територіальної цілісності держав та права на самовизначення народів світу. І не менш важливим в цій ситуації також виступають глобалізаційні процеси і ескалація інформаційних війн, що переросли в нову гібридну форму завдяки використанню новітніх інформаційно-комунікаційних технологій.

Також ми можемо сьогодні спостерігати по світу певну зацікавленість провідних, багатих, більших, впливовіших держав у створенні конфліктних, спірних територій з подальшим можливим створенням нових невизнаних держав [18].

Це призвело до появи на карті світу держав, що проголосили свою незалежність, щоправда яку не підтвердили міжнародним визнанням. Сьогодні ще не існує терміну, яким би чітко охарактеризував феномен нових

держав із невизначеним статусом. Отже маємо ситуацію, коли в різних джерелах вживаються такі поняття як «квазідержава», «самопроголошена держава», «де-факто держава», «невизнана держава», які є близькими за своєю суттю.

1.2. Джерельна база дослідження.

Тема Придністровського конфлікту, зважаючи на її складність та багатоаспектність, є предметом уваги та наукового вивчення з боку як сучасних науковців (політологів, соціологів, філософів, істориків тощо) так і експертів та представників політичних та громадських організацій, державних органів влади різних країн. Характеризуючи сучасний стан наукових праць по досліджуваній нами темі, ми змушені констатувати наявність суперечливих оцінок авторів різних країн при висвітленні придністровського конфлікту.

У роботі використано широкий спектр джерел, серед яких наукові публікації провідних українських та зарубіжних дослідників, таких як Перепелиця Г.М. [63-65], Горбулін В.П., Литвиненко О.[14], Гречанінов В.П. [15], а також міжнародні дослідження, зокрема роботи Charles King [101] та О. Sirbu, [107]. Це дозволяє глибоко та комплексно проаналізувати питання еволюції позиції України у контексті зміни геополітичної ситуації в регіоні.

Історіографія обраної нами проблеми загалом характеризується процесами переосмислення, пошуку нових методологічних підходів до трактування подій Придністровського конфлікту.

Першими Придністровську проблему почали вивчати дослідники з Придністровської Молдавської Республіки. У 1991 році у складі Придністровського державного університету ім. Т.Г. Шевченка було створено Науково-дослідну лабораторію з історії Придністров'я [34]. Досліджуючи історію Придністров'я і головним чином Придністровського конфлікту, вчені цієї лабораторії намагаються історично обґрунтувати легітимність існування ПМР. Найбільш концептуально напрацювання придністровської історіографії

викладено у працях придністровських істориків М. Бабілунги та Б. Бомешка, які були видані відразу після збройного конфлікту в 1992 р.

Важливим для об'єктивного наукового дослідження конфлікту в східному регіоні Молдови є опрацювання праць та аналітичних матеріалів інших придністровських науковців і політичних оглядачів [71-75]. Так, серед фахівців, які досліджують проблему придністровського конфлікту, можна назвати О. Бадашка, Г. Бянова, І. Галинського, Д. Гордєєва, В. Горюнова. Характеризуючи ці праці, зазначимо, що придністровським дослідникам притаманне упереджене ставлення до проблем стосунків владних еліт обох берегів Дністра. Пояснюється це тим, що основним завданням політичної науки в ПМР є комплексне обґрунтування ідеї придністровської державності.

В кінці XX – на початку XXI століття у Придністров'ї видано значну кількість книг, як російською, так і англійською мовами, що охоплюють різні аспекти обраної нами теми. В своїй переважній більшості дослідження придністровських спеціалістів дають одностороннє тлумачення подій Придністровського конфлікту. Тому не дивно, що у них РМ однозначно показано в образі агресора, а Придністровський регіон позиціонується як сторона, що постраждала в конфлікті.

В свою чергу, російські історики та політологи так саме як і їхні колеги з Придністров'я, здебільшого схильні сприймати придністровські події як абсолютно легітимний, на їх погляд, процес. Характерною особливістю науково-дослідницьких робіт російських вчених є розгляд Придністровського конфлікту під кутом зору геополітичних інтересів Російської Федерації в 23 регіоні [35]. Політична заангажованість російських авторів при оцінці ними придністровських події добре помітна і у т. зв. «журналістських розслідуваннях». Крім того, переважній більшості публікацій російських журналістів притаманна оцінка Придністровського конфлікту з позицій ностальгії за колишнім СРСР та сумом за втратою Росією позицій в регіоні. Окремі російські науковці намагаються довести у своїх працях правомірність незалежного державного існування Придністровського регіону Молдови.

Іншим напрямком в історіографії Придністровського конфлікту є молдовська історіографія. Тут слід перш за все відзначити, що на відміну від російських дослідників та науковців Придністров'я [49], молдовські науковці дають Придністровському конфлікту принципово іншу оцінку. Так, переважна їх більшість основну причину конфлікту вбачають в російських імперських амбіціях. Тому збройне протистояння 1992 р. в Придністров'ї ними трактується не інакше як відкриту агресію Російської Федерації проти Молдови.

Ще одним історіографічним напрямком у вивченні історії Придністровського конфлікту є румунська історіографія [78]. Характеризуючи цей напрямок вважаємо за необхідне звернути увагу, що досліджуваній темі румунські дослідники поки що не приділяли належної уваги. В придністровській тематиці румунські дослідники більше уваги приділяють перш за все вивченню історії розвитку румуно-молдовських стосунків, спільного минулого двох держав, а також розробляють власні концепції побудови майбутніх взаємовідносин між молдаванами та румунами.

Сучасна історіографія не обійшла своєю увагою проблематику Придністровського конфлікту. Серед українських дослідників необхідно відмітити, передусім учених Інституту всесвітньої історії НАН України, а також таких авторів, як Г. Перепелиця, Т. Рендюк, В. Тучинський, С. Пирожков, Ю.Бабюх, В. Боєчко, В. Кулик, В. Коцур, О. Картунов, О. Звєздова, В. Пінцак, М. Кияк, О. Сушко, Т. Ляшенко, Є. Блажевич, Г. Іскакова, І. Петрова, О. Кава, Н. Нечаєву-Юрійчук, І. Вишня та ін. Серед іноземних авторів окремі аспекти конфлікту у Придністров'ї 1988-2014 рр. вивчали М. Бабілунга, Б. Бомешко, Я. Язькова, О. Цуканова, Н. Попеску, А. Лаврик, В. Кройтору, А. Девятков, М. Косєнковський, Л. Олійник, О. Бадашко, Г. Бянова, К. Мяло, І. Галинський, Д. Гордєєв, М. Кушаков, Г. Сандуцу, А. Сафонова, В. Гросул, П. Шорніков, С. Градіровський, М. Жирохов, Г. Маракуца, В. Пряхін,

О. Здравомислов, О. Губогло, В. Мітяш, Н. Харитонова а також інші вчені та політологи.

Серед українських наукових праць по Придністровському конфлікту, слід перш за все відзначити монографію українського конфліктолога-міжнародника Г. Перепелиці [63-65] «Конфлікт у Придністров'ї: причини, прогноз розвитку та проблеми врегулювання» (2001 р.), в якій найбільш повно та аргументовано розкриті причини Придністровського конфлікту та дана розгорнута оцінка діяльності України як посередника у його врегулюванні. У цілому ряді праць вітчизняних дослідників значна увага приділяється також розкриттю внутрішньополітичного розвитку України, Молдови та Придністров'я, а також зовнішній політиці вказаних суб'єктів.

Вітчизняними дослідниками [12, 20, 22] узагальнюються фактори, що сприяють появі такого явища, як невизнані держави: колізія принципу міжнародного права на самовизначення народів та принципу територіальної цілісності держав; вакуум щодо критеріїв визнання нових держав; етнополітичні конфлікти (політика «заморожування»); глобалізаційні процеси; політика «подвійних стандартів»; вплив мас-медіа на формування питання навколо невизнаних держав.

Переважає більшість вчених і дослідників сходяться на думці, що досить вагоме значення для аналізу феномена невизнаних держав мають два підходи, а саме міжнародно-правовий та геополітичний. Перший підхід вважаються формальним, а другий - фактичним. Виходячи з міжнародно-правового підходу, жодних невизнаних держав для міжнародного співтовариства не існує, оскільки з точки зору сучасного міжнародного права вони не виступають суб'єктами міжнародно-правових відносин.

Прихильники другого підходу відводять невизнаним державам роль активних учасників міжнародних відносин [28].

За висловлюваннями вітчизняних дослідників, проблематика визнання нових держав торкається не тільки сфери міжнародного права, а здебільшого проблеми права на самовизначення народів, державного будівництва, інтересів національних та міжнародних спільнот.

Дослідження названих авторів, а також джерельна база дисертаційного дослідження (дипломатичні документи ГДА МЗС України [79], архівні матеріали ЦДАВО та ЦДАГО, міжнародні нормативно-правові документи, статистичні та соціологічні дані, матеріали веб-сторінок громадських організацій, бібліотек, шкіл; матеріали української, молдовської преси, друкованих ЗМІ інших держав, а також спогади респондентів та ін.) сприяли поглибленому науково-теоретичному аналізу проблеми конфлікту у Придністров'ї

Детальне вивчення із різнопланових джерел початку і подальшого перебігу Придністровського конфлікту дає нам підстави стверджувати про визначальну роль, яку відіграла Росія в ньому. Розглядаючи мотивацію дій РФ на теренах Придністров'я, потрібно враховувати, що у зовнішньополітичному аспекті Росія не лише не відмовляється від відновлення статусу великої держави, але все наполегливіше прагне й надалі залишатися впливовим центром формування всього геополітичного ландшафту Європи, особливо Східної Європи та регіону Чорноморського басейну. В цій політиці Придністров'ю російська правляча верхівка відводить роль важливого військово-стратегічного плацдарму Росії, що забезпечує їй вплив у Південно-Східній Європі та на Балканах. Стосовно військово - політичної присутності Росії у конфлікті, то тут вона уособлювалася діями 14-ої російської армії. Загалом, в результаті аналізу опрацьованих нами джерел зроблено висновок, що Російська Федерація завжди була не лише активним учасником урегулювання Придністровського конфлікту, але, і є однією із сторін конфлікту [83].

Починаючи з моменту виникнення Придністровського конфлікту Україна зайняла принципову позицію безумовної поваги до територіальної

цілісності та суверенітету Республіки Молдова. Відзначаючи українську позицію на початковому етапі Придністровського конфлікту, слід відзначити, що на той час вона характеризувалася певною непослідовністю і була значною мірою залежною від російських впливів.

Якщо українські, переважна більшість молдовських та ряд іноземних дослідників описують причини, хід та наслідки подій у Придністров'ї початку 1990-х рр. як прояв сепаратизму та наступ на молдовський суверенітет, а також нерідко вказують на підтримку невизнаної ПМР з боку Росії, то російські історики та політологи здебільшого схильні сприймати їх як абсолютно легітимний, на їх погляд, процес, повторюючи у своїх працях офіційну позицію керівництва РФ.

Висновки до 1-го розділу.

Аналіз теоретичних основ і історичного контексту Придністровського конфлікту дозволяє глибше зрозуміти його багатогранну природу. Конфлікт виник не лише через національні, етнічні чи мовні суперечки, але й через геополітичні ігри, втручання зовнішніх акторів і специфічну історію регіону, який століттями перебував під впливом різних держав.

На сьогоднішній день історіографія Придністровського конфлікту загалом характеризується процесами переосмислення, пошуку нових методологічних підходів до його трактування та об'єктивної оцінки.

Історіографічний огляд питання Придністровського конфлікту засвідчує, що не всі аспекти даної теми висвітлені належним чином. Більшість існуючих робіт характеризуються фрагментарним та вузько тематичним підходом до проблеми, в той час як комплексний характер у працях поки що відсутній. Хоча тут вважаємо за необхідне зазначити, що попри окремі заангажовані судження, дослідники, які вивчають етнополітичний конфлікт у Придністров'ї, практично одностайні в тому, що він являє собою складне соціально-політичне, економічне, культурне та геополітичне явище. Відтак пропонують різноманітні шляхи нормалізації

придністровсько-молдовських стосунків та врегулювання Придністровського конфлікту.

Розділ 2. Історичні передумови Придністровського конфлікту та позиція України щодо його врегулювання.

2.1. Історичні передумови конфлікту.

Регіон Придністров'я, розташований між річкою Дністром і кордоном з Україною, завжди мав стратегічне значення завдяки своєму розташуванню. З XVIII століття, після російсько-турецьких війн, територія Придністров'я стала частиною Російської імперії. Це географічне положення між Османською імперією, Росією та Молдовою означало, що Придністров'я було ареною суперництва та впливу різних держав.

За даними Володимира Шевченка, територія Придністров'я перебувала в складі Російської імперії, що вплинуло на його економічний розвиток і культуру [15]. У період Радянського Союзу цей регіон також став важливим економічним і промисловим центром, зокрема завдяки своїм підприємствам важкої промисловості, що заклало основи для формування регіональної ідентичності. У той час як більшість населення складали росіяни, українці та молдовани, етнічне розмаїття стало важливою складовою складної ідентичності Придністров'я.

Протягом радянської епохи Придністров'я відігравало ключову роль в економіці Молдавської РСР, оскільки тут були зосереджені великі промислові підприємства, які виробляли продукцію для всієї країни. У цей час радянська влада проводила політику русифікації, що зміцнило вплив російської культури в регіоні. За словами Charles King у книзі "The Moldovans: Romania, Russia, and the Politics of Culture", радянська політика мовної русифікації сприяла напруженості між молдавським населенням і російською меншиною. З одного боку, влада намагалася забезпечити централізоване управління і посилити контроль за допомогою російської мови, з іншого – це призводило до протистоянь з боку молдавського національного руху, який боровся за збереження власної мови і культури [101].

Кінець 1980-х років і початок 1990-х стали переломними моментами для всіх країн Радянського Союзу. Під час "перебудови", яку ініціював Михайло Горбачов, національні рухи в багатьох республіках почали набирати силу. У Молдові зростала популярність ідеї національного відродження та незалежності, що часто асоціювалося з прагненням до культурної та мовної єдності з Румунією. У відповідь на це, населення Придністров'я, більшість якого складали росіяни та українці, побачили в таких рухах загрозу "румунізації". Це призвело до проголошення Придністров'ям автономії в 1990 році, що стало одним із ключових каталізаторів для майбутнього збройного конфлікту [82].

Конфлікт досяг свого піку в 1992 році, коли уряд Молдови намагався відновити контроль над Придністров'ям. Збройні сутички між молдавськими силами та армією Придністров'я, що підтримувалася російською 14-ю армією, швидко переросли у масштабні бойові дії. За даними Володимира Шевченка, втручання російських військових стало вирішальним фактором, який дозволив Придністров'ю зберегти контроль над своїми територіями. Російська підтримка виявилася ключовою не лише на полі бою, але й у дипломатичній сфері, що зміцнило позиції Придністров'я як де-факто незалежного регіону, хоча його статус залишився невизначеним на міжнародній арені [75].

У липні 1992 року, після декількох місяців жорстоких боїв, за посередництва Росії було підписано угоду про припинення вогню між Молдовою і Придністров'ям [16]. Ця угода створила миротворчу місію, яка включала російські, молдавські та придністровські сили. Хоча активні бойові дії припинилися, політичне врегулювання так і не було досягнуто, що створило ситуацію "замороженого" конфлікту. Придністров'я продовжує функціонувати як де-факто незалежна держава, однак жодна країна, включаючи Росію, не визнала його незалежності на офіційному рівні.

Хоча конфлікт залишився в замороженому стані, він продовжує впливати на регіональну безпеку. Придністров'я стало джерелом серйозних

безпекових ризиків для Молдови, України та інших країн регіону. Як зазначає Микола Капітоненко, відсутність міжнародного визнання не завадила Придністров'ю стати джерелом контрабанди, нелегального обігу зброї та організованої злочинності. Геополітичне положення Придністров'я, з його економічною ізоляцією та залежністю від Росії, робить цей регіон вразливим до зовнішніх впливів і продовжує підривати стабільність у регіоні [4].

Історичні передумови конфлікту пов'язані з територією між Дністром і Південним Бугом, яка протягом століть була місцем зіткнення різних імперій та культур [33]. Після російсько-турецьких воєн кінця XVIII століття ця територія увійшла до складу Російської імперії. Російська влада активно заселяла регіон представниками різних етнічних груп – росіянами, українцями, німцями, болгарами, гагаузами та іншими. Це призвело до формування багатонаціонального суспільства з різноманітними культурними та мовними традиціями.

У радянський період територія сучасного Придністров'я стала частиною Молдавської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки, утвореної в 1924 році у складі Української РСР. Після приєднання Бессарабії до СРСР у 1940 році була створена Молдавська РСР, до складу якої увійшли і придністровські землі. Радянська національна політика сприяла русифікації міського населення, особливо в індустріально розвинених районах Придністров'я. Водночас сільські райони правобережної Молдови зберігали молдавську мову та культуру [73].

Наприкінці 1980-х років, у період "перебудови" та "гласності", в Молдові, як і в інших радянських республіках, активізувалися національні рухи. У 1989 році Верховна Рада Молдавської РСР ухвалила закон, який проголосив молдавську мову державною та перевів її на латинську графіку. Це рішення викликало занепокоєння серед російськомовного населення Придністров'я, яке побоювалося дискримінації та втрати своїх культурних прав. Зростання націоналістичних настроїв, заклики до об'єднання з

Румунією та зміна державної символіки посилювали напруженість між правобережжям і лівобережжям Дністра.

У відповідь на ці процеси в Придністров'ї почали формуватися рухи за автономію та збереження зв'язків з Радянським Союзом. У вересні 1990 року в Тирасполі була проголошена Придністровська Молдавська Радянська Соціалістична Республіка. Молдовська влада не визнала цю проголошену республіку, що призвело до ескалації конфлікту. Зіткнення між молдовськими силовими структурами та придністровськими ополченнями переросли в збройний конфлікт у 1991–1992 роках [73].

Роль зовнішніх акторів, особливо Росії, була визначальною у розвитку конфлікту. Російська 14-а гвардійська армія, дислокована в Придністров'ї, фактично підтримувала придністровські сили, надаючи їм зброю та матеріально-технічне забезпечення. Росія, за словами дослідника Нісу Рореску, використовувала конфлікт для збереження свого впливу в регіоні та перешкоджання зближенню Молдови з Румунією та Заходом. Україна, маючи спільний кордон з Придністров'ям і значну українську діаспору в регіоні, зайняла обережну позицію, прагнучи не допустити розповсюдження конфлікту на свою територію.[7]

У липні 1992 року за посередництва Росії було підписано угоду про припинення вогню, що призвело до замороження конфлікту [73]. Придністров'я зберегло фактичну незалежність, створивши власні державні інституції, проте жодна країна, включаючи Росію, офіційно його не визнала. Присутність російських військ у регіоні та нерегульований статус Придністров'я продовжують бути джерелом напруженості й загрозою для регіональної безпеки.

Значення Придністровського конфлікту виходить за межі Молдови, впливаючи на інтереси сусідніх держав, зокрема України. Після 2014 року, з початком російсько-українського конфлікту, Придністров'я стало потенційним джерелом додаткових безпекових викликів для України. Присутність російських військ на її південно-західному кордоні підсилює

стратегічну вразливість та вимагає від України посиленої уваги до цього напрямку.

Отже, Придністровський конфлікт виник унаслідок поєднання історичних протиріч, етнічної та культурної різноманітності, політичних амбіцій та зовнішнього втручання. Розуміння цих глибинних причин є необхідним для пошуку шляхів мирного врегулювання та забезпечення стабільності в регіоні.

Напруження між Молдовою та Придністров'ям виникло внаслідок складної комбінації історичних, етнічних, мовних, економічних і політичних факторів, які накопичувалися протягом десятиліть і загострилися наприкінці 1980-х – початку 1990-х років [73-74].

Історичні та етнічні відмінності стали одним із головних чинників конфлікту. Після Другої світової війни Молдавська Радянська Соціалістична Республіка була створена шляхом об'єднання Бессарабії (переважно населеній молдованами) та Придністров'я (лівобережжя Дністра), де проживало багато росіян та українців. Придністров'я було більш індустріалізованим і урбанізованим регіоном, із значною часткою російськомовного населення. Це призвело до формування різних культурних ідентичностей: якщо правобережна Молдова була орієнтована на молдавську (румунську) культуру та мову, то лівобережжя тяжіло до російської.

Мовне питання стало каталізатором напруження. У 1989 році Верховна Рада Молдавської РСР ухвалила закони, які проголошували молдавську мову державною та перевели її на латинську абетку. Це рішення було сприйнято в Придністров'ї як загроза правам російськомовного населення та спроба асиміляції. Багато жителів Придністров'я побоювалися, що їх позбавлять можливості використовувати рідну мову в офіційній сфері, освіті та культурі [84].

Політичні процеси та національні рухи в Молдові також сприяли зростанню напруженості. Наприкінці 1980-х років у Молдові активізувалися націоналістичні рухи, які виступали за відновлення культурних і мовних

зв'язків з Румунією, а деякі політичні сили навіть пропонували ідею об'єднання з нею. Це викликало серйозне занепокоєння в Придністров'ї, де побоювалися втрати своєї ідентичності та прав у разі об'єднання з Румунією.

Економічні фактори відігравали важливу роль [99]. Придністров'я було економічно розвиненим регіоном з потужною промисловою базою, яка забезпечувала значну частину ВВП Молдови. Жителі Придністров'я вважали, що їхні економічні інтереси можуть бути проігноровані центральною владою в Кишиневі, особливо в контексті можливих економічних реформ або перерозподілу ресурсів.

Зовнішні впливи також сприяли загостренню конфлікту. Росія, як правонаступниця СРСР, мала стратегічні інтереси в регіоні та підтримувала зв'язки з Придністров'ям. Присутність 14-ї російської армії в регіоні фактично забезпечувала військову підтримку придністровській владі. Це посилювало недовіру між сторонами та ускладнювало пошук компромісу.

Правовий вакуум та слабкість державних інституцій після розпаду Радянського Союзу створили сприятливі умови для сепаратизму. Молдовська держава перебувала в процесі становлення, її інституції були слабкими, що ускладнювало ефективне управління країною та вирішення внутрішніх конфліктів [6].

Ідеологічні розбіжності між проєвропейським курсом Молдови та прагненням Придністров'я зберегти радянську спадщину і тісні зв'язки з Росією поглиблювали протиріччя. Придністров'я декларувало вірність соціалістичним цінностям, тоді як Молдова рухалася в бік демократичних реформ і ринкової економіки.

Відсутність ефективного діалогу та компромісу між Кишиневом і Тирасполем призвела до того, що сторони почали вдаватися до силових методів вирішення суперечностей. Збройні сутички в 1991–1992 роках стали кульмінацією напруження, яке накопичувалося протягом попередніх років.

Усі ці фактори – історичні відмінності, етнічні та мовні суперечності, економічні інтереси, зовнішній вплив та політичні амбіції – взаємодіяли та

підсилювали один одного, створюючи складний комплекс причин, що призвів до виникнення та затяжного характеру Придністровського конфлікту. Розуміння цих ключових чинників є необхідним для розробки ефективних стратегій мирного врегулювання та запобігання подібним конфліктам у майбутньому.

Опис етнічних, культурних, політичних та економічних аспектів, що вплинули на формування Придністровського конфлікту з урахуванням міжнародного контексту за книгою Charles King "The Moldovans: Romania, Russia, and the Politics of Culture"[101]

Придністровський конфлікт є складним явищем, корені якого сягають у глибокі історичні, етнічні, культурні, політичні та економічні процеси. Розуміння цих аспектів є ключовим для аналізу причин виникнення конфлікту та його тривалого характеру. У цьому контексті важливу роль відіграють міжнародні фактори, які детально описані в книзі Charles King "The Moldovans: Romania, Russia, and the Politics of Culture" [101].

Етнічна строкатість регіону є одним із головних чинників, що сприяли напруженню між Молдовою та Придністров'ям. Придністров'я історично було місцем проживання різних етнічних груп: молдаван, українців, росіян, болгар та гагаузів. За радянських часів відбулася інтенсивна міграція населення, що призвело до збільшення частки російськомовного населення в містах Придністров'я.

Charles King у своїй книзі підкреслює, що етнічні відмінності між правобережною Молдовою та лівобережним Придністров'ям стали основою для формування різних національних ідентичностей. Молдавани на правому березі Дністра зберігали тісні культурні та мовні зв'язки з Румунією, тоді як населення Придністров'я було більш орієнтоване на російську культуру та мову [101].

Культурні розбіжності посилювали етнічні протиріччя. У період "перебудови" в Молдові активізувався національний рух, спрямований на відродження молдавської (румунської) мови та культури. Прийняття у 1989

році закону про державний статус молдавської мови та перехід на латинську абетку викликали занепокоєння серед російськомовного населення Придністров'я.

Charles King зазначає, що ці кроки сприймалися в Придністров'ї як загроза їхнім культурним правам та ідентичності. Відродження румунської культури в Молдові асоціювалося з можливим об'єднанням з Румунією, що підсилювало страхи придністровців щодо втрати своєї культурної самобутності [101].

Політичні процеси кінця 1980-х – початку 1990-х років значно вплинули на загострення конфлікту. Прагнення Молдови до суверенітету та можливого об'єднання з Румунією викликало спротив у Придністров'ї. Тут формувалися політичні рухи, які виступали за збереження СРСР або тісні зв'язки з Росією.

Charles King підкреслює, що політична еліта Придністров'я використовувала етнічні та культурні розбіжності для мобілізації населення проти політики Кишинева. Проголошення Придністровської Молдавської Республіки у 1990 році було реакцією на політичні зміни в Молдові та спробою зберегти свій політичний вплив [101].

Міжнародний контекст також відігравав значну роль. Після розпаду СРСР геополітичні інтереси Росії в регіоні стали визначальними. Росія підтримувала Придністров'я як засіб впливу на Молдову та запобігання її інтеграції до західних структур [8].

Економічні фактори були важливим чинником конфлікту. Придністров'я було більш індустріалізованим та економічно розвинутим регіоном порівняно з рештою Молдови. Тут знаходилися основні промислові підприємства, які забезпечували значну частину ВВП республіки.

Charles King зазначає, що економічна залежність Молдови від промислового потенціалу Придністров'я створювала додаткові напруження. Придністровська еліта побоювалася, що економічні реформи Кишинева та

можливий перехід до ринкової економіки можуть негативно вплинути на їхні економічні інтереси [101].

Крім того, контроль над економічними ресурсами та інфраструктурою став одним із мотивів проголошення незалежності Придністров'я. Регіон прагнув зберегти контроль над своїми підприємствами та уникнути перерозподілу ресурсів на користь центральної влади.

Charles King у своїй книзі детально аналізує роль міжнародних факторів у формуванні Придністровського конфлікту. Він підкреслює, що геополітичне суперництво між Росією та Західними країнами вплинуло на розвиток ситуації. Росія, бажаючи зберегти свій вплив на пострадянському просторі, підтримувала сепаратистські рухи в Придністров'ї, надаючи їм військову та економічну допомогу [101].

З іншого боку, Молдова прагнула інтегруватися до європейських структур та зміцнити зв'язки з Румунією. Це сприймалося Росією як загроза її інтересам. Міжнародні організації, такі як ОБСЄ, намагалися посередничати у врегулюванні конфлікту, але зіткнулися з труднощами через протиріччя між сторонами та відсутність компромісу.

Етнічні, культурні, політичні та економічні аспекти тісно переплелися у формуванні Придністровського конфлікту. Різні національні ідентичності, мовні та культурні відмінності, політичні амбіції та економічні інтереси створили сприятливе середовище для виникнення напруженості. Міжнародний контекст, зокрема геополітичне суперництво та вплив зовнішніх сил, поглибив конфлікт та ускладнив його врегулювання.

Аналіз Charles King допомагає зрозуміти, як історичні та культурні фактори вплинули на формування національної свідомості молдаван та придністровців, а також як міжнародні відносини та політика великих держав вплинули на розвиток конфлікту [101]. Розуміння цих аспектів є ключовим для пошуку шляхів мирного врегулювання та стабілізації регіону.

2.2. Місце Придністровського конфлікту у зовнішній політиці незалежної України.

Здобуття незалежності у 1991 році стало для України початком великого і складного шляху з побудови власної державності та визначення пріоритетів зовнішньої політики. Виходячи з умов розпаду Радянського Союзу, Україна, як одна з найбільших новоутворених держав регіону, зіткнулася з рядом важливих викликів. Вона мусила прагнути міжнародного визнання свого суверенітету, налагодження дипломатичних відносин із сусідніми країнами, зокрема новоутвореною Республікою Молдова, і забезпечення національної безпеки. У цей період українське керівництво розуміло, що стратегічні відносини із сусідами, особливо з Молдовою, відіграватимуть важливу роль у формуванні стабільної ситуації на кордонах, де, зокрема, існував ризик конфліктів, таких як у Придністров'ї.

Згідно з дослідженнями Шевченка В., Україна прагнула позиціонувати себе як миролюбна і надійна держава, підкреслюючи готовність до співпраці та добросусідських відносин з іншими державами регіону. Політика добросусідства стала важливою складовою української дипломатії, оскільки, з одного боку, Київ намагався уникати конфліктів на власних кордонах, а з іншого – домогтися визнання і підтримки на міжнародному рівні [10]. Тому однією з перших і найважливіших задач для України стало укладання договорів про дружбу, співробітництво та ненапад із сусідніми державами, зокрема з новоутвореними пострадянськими республіками. Українське керівництво було впевнене, що стабільні відносини з сусідами допоможуть створити сприятливі умови для внутрішнього розвитку, водночас зміцнюючи міжнародний авторитет України як незалежної держави [104].

Ключовим аспектом зовнішньої політики України стало збереження територіальної цілісності не тільки власної країни, а й сусідніх держав. Після розпаду СРСР ситуація в регіоні залишалася вкрай напруженою через виникнення низки етнополітичних конфліктів. Україна усвідомлювала, що забезпечення стабільності і безпеки на власних кордонах залежить від

збереження миру у сусідніх країнах. Тому, підтримуючи Молдову в її прагненні зберегти територіальну цілісність, Україна демонструвала свою відданість міжнародним принципам і намагалася запобігти можливому розповсюдженню сепаратистських настроїв на власні території, де також проживали різноманітні національні меншини.

Розуміння Україною необхідності стабільності у регіоні було підсилене тим, що у цей період вона зіткнулася з численними внутрішніми труднощами, зокрема економічними кризами та складнощами з формуванням державних інститутів. В таких умовах підтримка добросусідських відносин із сусідами та уникнення потенційних конфліктів дозволяло Києву зосередити зусилля на вирішенні внутрішніх проблем. З іншого боку, Україна намагалася показати світовій спільноті свою готовність дотримуватися міжнародних норм і принципів, що особливо проявилось у підписанні низки договорів про співпрацю із сусідніми країнами, зокрема з Молдовою, Румунією та Росією [3].

На думку експертів, зокрема Шевченка, така політика була важливою складовою процесу становлення української державності. Завдяки цьому Україна змогла укріпити свої міжнародні позиції та закріпити свою незалежність на фоні невизначеностей, які виникали у нових пострадянських державах.

Коли в Придністров'ї розпочалися збройні сутички, Україна зайняла виважену та обережну позицію, прагнучи уникнути прямого залучення до військових дій. Це рішення базувалося на необхідності зберегти стабільність і безпеку на власній території, особливо з огляду на складні внутрішньополітичні та економічні обставини. Перепелиця Г. М. зазначає, що Україна мала вагомі підстави турбуватися про те, щоб конфлікт у Придністров'ї не поширився на її власну територію, особливо враховуючи присутність значної кількості українців у цьому регіоні. На момент початку конфлікту в Придністров'ї проживала велика українська меншина, яка піддавалась ризику в разі ескалації бойових дій [11]. Це спонукало Київ до

того, щоб знайти такий підхід, який дозволив би уникнути безпосереднього втручання і водночас захистити права співвітчизників за кордоном.

Для України також було важливо дотримуватися принципів міжнародного права, зокрема територіальної цілісності сусідніх держав. Київ добре усвідомлював, що підтримка ідеї суверенітету та територіальної цілісності Молдови відповідала не тільки міжнародним нормам, але й його власним національним інтересам, оскільки дозволяла запобігти потенційним загрозам сепаратизму, які могли вплинути на інші регіони з різноманітним етнічним складом населення. Зважаючи на ці аспекти [55], Україна вирішила зосередитися на дипломатичних зусиллях, зокрема закликаючи до припинення вогню та початку переговорів між конфліктуючими сторонами.

Українська дипломатія намагалася знайти баланс між підтримкою територіальної цілісності Молдови та захистом прав української меншини у Придністров'ї, що вимагало надзвичайної гнучкості у зовнішній політиці. Київ утримувався від будь-яких військових дій, вирішивши обрати роль нейтрального посередника. Цей підхід мав на меті створення умов для мирного вирішення конфлікту та збереження відносин з Молдовою і Росією на конструктивному рівні.

У своїх дипломатичних заявах Україна підкреслювала, що врегулювання конфлікту в Придністров'ї має бути досягнуто мирним шляхом, із залученням міжнародних організацій та шляхом діалогу. Київ неодноразово виступав за те, щоб процес врегулювання враховував не тільки державні інтереси Молдови, але й права національних меншин у Придністров'ї [56]. Це демонструвало прагнення України діяти як відповідальний гравець у міжнародній політиці, який підтримує права людини і водночас стоїть на позиції підтримки територіальної цілісності.

Підписання угоди про припинення вогню у липні 1992 року між Молдовою та Придністров'ям стало важливим кроком у стабілізації ситуації в регіоні, і Україна зіграла вагомую роль у цьому процесі. За участі українських дипломатів та за підтримки Росії, вдалося досягти домовленості про

припинення активних бойових дій, що стало першим реальним кроком до встановлення миру. Українська сторона надала вагому дипломатичну підтримку, а також виступила гарантом виконання угоди. Українське керівництво, розуміючи важливість стабільності у власному регіоні та на своїх кордонах, активно підтримувало ініціативи, спрямовані на мирне вирішення конфлікту. Такі заходи також сприяли зміцненню міжнародного іміджу України як держави, яка підтримує принципи мирного врегулювання конфліктів [13].

Угодою було передбачено створення тристоронніх миротворчих сил, до яких увійшли представники Молдови, Придністров'я та Росії. Україна підтримувала цей механізм як інструмент контролю і стабілізації ситуації, що було важливим для запобігання ескалації конфлікту. Завдяки цьому, Україна змогла закріпити свій статус як важливого регіонального актора у забезпеченні миру на кордоні з Молдовою. За словами Литвиненка О., роль України у створенні тристоронніх миротворчих сил була значним дипломатичним досягненням, яке допомогло Києву виступити як відповідальний учасник миротворчого процесу [15]. Присутність миротворчих сил дала Україні можливість контролювати ситуацію в регіоні, водночас дотримуючись принципу невтручання у внутрішні справи держав.

Після підписання угоди про перемир'я, Україна продовжувала відігравати активну роль у врегулюванні конфлікту, виступаючи в якості посередника. Вона регулярно пропонувала різні ініціативи, спрямовані на встановлення компромісу між Молдовою та Придністров'ям. Однією з основних українських пропозицій було надання Придністров'ю особливого статусу у складі Молдови, що відповідало потребам збереження територіальної цілісності Молдови і захисту прав національних меншин. Такий підхід був спрямований на забезпечення стабільності регіону, водночас враховуючи інтереси усіх сторін конфлікту. Це відповідало позиції України, як захисника прав української меншини, яка проживала у Придністров'ї, і дозволяло Україні залишатися активним учасником миротворчого процесу.

Україна також активно співпрацювала з міжнародними організаціями, такими як ОБСЄ, яка відігравала важливу роль у процесі мирного врегулювання конфлікту. Завдяки участі українських представників у засіданнях та консультаціях, Україна сприяла досягненню компромісу між сторонами та підтримувала конструктивний діалог. За даними Шевченка В., Україна неодноразово виступала з власними планами врегулювання конфлікту, які враховували інтереси всіх сторін і сприяли зниженню напруженості. Таким чином, Україна утвердилася як нейтральний, але активний посередник, який підтримує мирні рішення і залучення міжнародного співтовариства до врегулювання конфлікту в Придністров'ї [96].

Аби глибше зрозуміти корені Придністровського конфлікту, необхідно врахувати унікальну історію цього регіону, який постійно перебував у зоні впливу різних держав, зокрема Румунії та Росії. Придністров'я – територія, розташована вздовж східного кордону сучасної Молдови, мала складну історію, де перетиналися інтереси Російської імперії, Османської імперії, а згодом Румунії та Радянського Союзу. Як зазначає Charles King у своїй книзі "The Moldovans: Romania, Russia, and the Politics of Culture", етнічне розмаїття регіону, зокрема присутність молдаван, українців і росіян, разом із територіальними конфліктами значною мірою сприяло формуванню унікальної ідентичності населення Придністров'я, яке значною мірою відрізнялося від решти Молдови [10].

Протягом радянського періоду, особливо у 1950–1980-х роках, політика русифікації поглибила етнічні та культурні розбіжності між Придністров'ям та Молдовою. Радянський уряд підтримував централізоване управління, а також стимулював розвиток російської мови та культури у промислово розвиненому Придністров'ї, що значно посилило російський вплив. Етнічні протиріччя були ще більше загострені через те, що Придністров'я залишалося центром індустріального виробництва, тоді як решта Молдавської РСР мала більш аграрний характер. Такий розрив у рівні

економічного розвитку між Придністров'ям та іншими частинами Молдови створив певний рівень відчуження та сприяв формуванню сепаратистських настроїв серед населення цього регіону.

Період "перебудови" у другій половині 1980-х років, ініційований Михайлом Горбачовим, спричинив активізацію національних рухів у різних регіонах СРСР, зокрема і в Молдові [61]. У Молдові зріс рух за відновлення румунської мови та культури, який мав підтримку в Кишиневі і швидко набрав популярності. Це призвело до того, що румунську мову було оголошено державною, а кириличний алфавіт замінено на латинський, що мало на меті відновити культурні зв'язки з Румунією. Однак такі зміни викликали обурення та занепокоєння серед російськомовного населення Придністров'я, де зберігалася велика кількість росіян та українців, які вбачали у цих діях загрозу своєму культурному існуванню.

У відповідь на націоналістичний рух у Молдові, Придністров'я почало вимагати особливого статусу, а згодом у 1990 році проголосило себе Придністровською Молдавською Республікою. Проголошення незалежності було підтримано Росією, що також відіграло важливу роль у посиленні конфлікту. За даними Шевченка В., Росія використовувала політичну ситуацію в Придністров'ї як інструмент для збереження впливу на пострадянському просторі та, зокрема, в Молдові, що зміцнювало її позиції у цьому стратегічно важливому регіоні. Військова підтримка з боку російської армії дозволила Придністров'ю зберегти свою де-факто незалежність навіть після розпаду СРСР, що в подальшому лише поглибило конфлікт із Молдовою [70].

Для України Придністровський конфлікт мав важливе значення, оскільки існувала небезпека поширення подібних настроїв серед етнічних меншин на її власній території, зокрема у Криму та інших східних регіонах. Придністровський конфлікт ставав своєрідним попередженням для України щодо потенційних загроз сепаратизму та етнічних конфліктів у її межах.

Період 1990-х років для України був складним етапом становлення державних інституцій, що позначилося на її здатності вести стабільну та послідовну зовнішню політику [75]. Перехід до багатопартійної системи, запровадження ринкових реформ і утвердження демократичних інститутів супроводжувалися низкою внутрішніх труднощів, які перешкоджали сталому формуванню зовнішньополітичного курсу. Часті зміни урядів і політичних еліт в Україні призводили до того, що зовнішня політика країни щодо ключових питань, зокрема Придністровського конфлікту, не завжди відзначалася послідовністю. Цей період був позначений необхідністю балансувати між суверенітетом і залежністю від зовнішніх факторів, особливо від Росії.

Одним із важливих аспектів цієї залежності була енергетична сфера: Україна імпортувала значну частину своїх енергоресурсів із Росії, що створювало ризик економічного тиску в разі ескалації конфлікту між державами. Така залежність підштовхувала Україну до зваженої політики та уникнення прямих конфронтацій. Відповідно, українські лідери прагнули не загострювати ситуацію в Придністров'ї, щоб зберегти стабільність на власних кордонах і водночас уникнути конфлікту з Росією, яка мала власні стратегічні інтереси у цьому регіоні [71]. У той же час, в умовах формування нової політичної системи, Київ усвідомлював важливість активної участі в міжнародних ініціативах, щоб запобігти поширенню конфліктів на свою територію. Архівні дані Національного інституту стратегічних досліджень (НІСД) підтверджують, що одним із пріоритетів зовнішньої політики України було збереження стабільності на її кордонах, зокрема через участь у миротворчих ініціативах та підтримку територіальної цілісності сусідніх держав.

У питаннях врегулювання конфлікту Україна дотримувалася принципу невтручання у внутрішні справи інших країн, що відповідало міжнародним правовим нормам, закріпленим у Статуті ООН. Водночас, підтримка територіальної цілісності Молдови дозволяла Україні зберігати конструктивні

відносини з міжнародною спільнотою, зокрема з Європейським Союзом та Сполученими Штатами, які також виступали за єдність Молдови. Таке позиціонування було не тільки проявом дотримання міжнародного права, але й важливою частиною стратегічного курсу Києва на збереження власної територіальної цілісності [81].

Україна послідовно підтримувала принцип територіальної цілісності держав, визнаючи Придністров'я частиною суверенної території Молдови. Ця позиція не лише відображала зобов'язання України перед міжнародним правом, але й відповідала її національним інтересам. Після розпаду СРСР українське керівництво, яке саме прагнуло утвердити нову державність, розуміло важливість збереження стабільності у прилеглих регіонах. Оскільки Україна також мала численні національні меншини, зокрема російськомовну громаду, підтримка територіальної цілісності сусідніх держав вважалася обґрунтованою, щоб уникнути поширення сепаратистських настроїв на її території. Ця позиція стала особливо актуальною після подій на Донбасі та анексії Криму, коли підтримка територіальної цілісності Молдови стала частиною загальної політики України на міжнародній арені [88].

Протягом усього часу Україна виступала проти будь-яких спроб визнання Придністров'я як самостійної держави. Підтримка цілісності Молдови була однією з ключових тем дипломатичних контактів Києва з партнерами з ЄС та США, що сприяло зміцненню позицій України на міжнародному рівні та укріплювало її співпрацю з іншими європейськими країнами.

Розширений аналіз показує, що Україна прагнула діяти як нейтральний посередник і миротворець, пропонуючи різні ініціативи та залучаючись до міжнародних процесів. Протягом перших десяти років після здобуття незалежності Україна залишалася важливим гравцем у процесі врегулювання Придністровського конфлікту, дотримуючись принципів територіальної цілісності сусідніх держав і зосереджуючи увагу на стабільності в регіоні.

2.3. Позиція України щодо Придністровського конфлікту в різні періоди його розвитку.

З моменту проголошення незалежності в 1991 році Україна опинилася перед викликом формування власної зовнішньої політики, зокрема щодо сусідніх регіональних конфліктів. Придністровський конфлікт, що розгорнувся на території Молдови, мав безпосередній вплив на безпеку та інтереси України. Позиція України щодо цього конфлікту зазнавала трансформацій, які можна розділити на кілька ключових періодів.

У перші роки після проголошення незалежності в 1991 році Україна зосередила свої зусилля на встановленні та зміцненні дипломатичних відносин із сусідніми країнами, прагнучи утвердитися як суверенна держава на міжнародній арені. Визнання суверенітету та територіальної цілісності сусідів було важливим елементом цієї політики, оскільки Україна сама потребувала міжнародного визнання та підтримки в умовах пострадянського простору, що переживав численні конфлікти та нестабільність.

Стосовно Придністровського конфлікту, який розгорівся на території Молдови, Україна зайняла позицію нейтрального посередника. Це було зумовлено кількома факторами. По-перше, Україна мала спільний кордон з Придністров'ям і була зацікавлена в стабільності на своїх південно-західних рубежах. По-друге, на території Придністров'я проживала значна українська меншина, що викликало додаткове занепокоєння щодо можливих гуманітарних наслідків конфлікту. По-третє, уникаючи односторонньої підтримки будь-якої зі сторін, Україна прагнула зберегти добрі відносини як з Молдовою, так і з Росією, які були важливими партнерами в регіоні [105].

Міністерство закордонних справ України в цей період активно виступало із заявами, які підкреслювали необхідність мирного вирішення Придністровського конфлікту шляхом переговорів. У своїх комюніке МЗС наголошувало на важливості дотримання принципів суверенітету та територіальної цілісності Молдови, закликаючи всі сторони до стриманості та пошуку компромісів. Українська дипломатія намагалася сприяти зниженню

напруженості та запобіганню подальшій ескалації збройних сутичок, що могли б негативно вплинути на безпеку в усьому регіоні.

Україна приєдналася до міжнародних зусиль із врегулювання конфлікту, беручи участь у тристоронніх переговорах разом з Росією та Молдовою. Ці переговори мали на меті знайти мирне рішення та забезпечити стабільність на Дністрі. Українські представники виступали як посередники, пропонуючи свої послуги для полегшення діалогу між конфліктуючими сторонами. Участь у цих переговорах дозволяла Україні не лише сприяти миру, але й зміцнювати свій міжнародний авторитет як конструктивного та відповідального актора на міжнародній арені [35].

Верховна Рада України також відігравала важливу роль у формуванні державної позиції щодо Придністровського конфлікту. Парламент приймав рішення та заяви, які відображали прагнення зберегти мир і стабільність у регіоні. Особливу увагу приділяли питанню захисту прав української меншини в Придністров'ї [89]. Депутати висловлювали занепокоєння щодо можливих порушень прав людини та закликали уряд вжити необхідних заходів для захисту співвітчизників. Верховна Рада також наголошувала на необхідності запобігання поширенню конфлікту на територію України, що могло б мати серйозні наслідки для національної безпеки та соціально-економічної стабільності.

У цілому, у період з 1991 по 1994 роки Україна вибудовувала свою зовнішню політику в умовах становлення державності, зосереджуючись на принципах мирного врегулювання конфліктів, поваги до суверенітету та територіальної цілісності сусідніх держав, а також захисту прав національних меншин. Позиція нейтрального посередника у Придністровському конфлікті відповідала стратегічним інтересам України, дозволяючи їй зміцнювати міжнародні зв'язки та сприяти стабільності в регіоні [108].

У період з 1995 по 2004 рік Україна значно посилила свою роль як посередника у врегулюванні Придністровського конфлікту, перейшовши від позиції нейтрального спостерігача до активного учасника міжнародних

зусиль. Це було зумовлено як прагненням зміцнити власну національну безпеку, так і бажанням утвердитися як впливовий регіональний гравець на міжнародній арені.

У 1995 році Україна стала офіційним учасником переговорного процесу в рамках Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) [17]. Це рішення відображало її готовність брати на себе більшу відповідальність за стабільність у регіоні. Міністерство закордонних справ України регулярно публікувало заяви, в яких підкреслювало важливість мирного вирішення конфлікту та висловлювало готовність активно сприяти цьому процесу. У своїх заявах українська дипломатія наголошувала на необхідності дотримання принципів міжнародного права, поваги до суверенітету та територіальної цілісності Молдови, а також захисту прав національних меншин у Придністров'ї.

Розуміючи складність конфлікту та його потенційну загрозу для регіональної безпеки, Україна розробила кілька пропозицій щодо його мирного врегулювання. Серед них були плани, які передбачали надання Придністров'ю особливого статусу в складі Молдови [34]. Цей статус мав гарантувати широкі автономні права регіону, зокрема в галузях культури, освіти та місцевого самоврядування. Українські пропозиції також включали механізми забезпечення прав національних меншин, серед яких були українці, росіяни та інші етнічні групи, що проживали в Придністров'ї. Ці ініціативи були спрямовані на зниження напруженості, створення умов для довгострокового миру та сприяння діалогу між конфліктуючими сторонами.

Крім дипломатичних зусиль, Україна активно долучилася до миротворчої діяльності на території Придністров'я [41]. Українські військові брали участь у Спільних миротворчих силах, які були створені відповідно до угод між Молдовою, Придністров'ям, Росією та Україною. Ці сили мали на меті підтримувати режим припинення вогню, запобігати можливим збройним зіткненням та забезпечувати стабільність у зоні конфлікту. Участь України в миротворчих місіях не лише сприяла збереженню миру, але й підвищувала її

міжнародний авторитет як держави, що робить реальний внесок у підтримання безпеки в Європі.

Українські миротворці діяли професійно та неупереджено, що заслужило повагу як з боку молдовської влади, так і з боку населення Придністров'я. Це сприяло зміцненню довіри до України як до посередника та партнера, здатного допомогти у вирішенні складних конфліктів. Крім того, участь у миротворчих операціях дала Україні цінний досвід у сфері міжнародної безпеки та співробітництва.

У цей період Україна також активно співпрацювала з іншими міжнародними організаціями та країнами, залученими до процесу врегулювання [102]. Вона брала участь у багатосторонніх зустрічах, конференціях та консультаціях, де просувала свої ідеї та пропозиції. Українська дипломатія намагалася знайти баланс між інтересами всіх сторін конфлікту, пропонуючи конструктивні рішення та прагнучи досягти консенсусу.

Одним із важливих аспектів політики України було забезпечення прав української меншини в Придністров'ї. Україна висловлювала занепокоєння щодо можливих порушень прав людини та наголошувала на необхідності їх захисту в рамках будь-якого врегулювання. Це підкреслювало гуманітарний вимір української політики та зміцнювало її моральну позицію в очах міжнародної спільноти [107].

Підсумовуючи, у період з 1995 по 2004 роки Україна перейшла до активної та проактивної політики щодо Придністровського конфлікту. Поеднання дипломатичних зусиль, миротворчої діяльності та співпраці з міжнародними партнерами дозволило Україні не лише сприяти стабілізації ситуації в регіоні, але й зміцнити свій статус впливового актора на міжнародній арені. Цей період заклав основу для подальшої участі України у врегулюванні конфліктів та розвитку миротворчого потенціалу держави.

З приходом до влади президента Віктора Ющенка у 2005 році Україна визначила європейську інтеграцію як свій стратегічний пріоритет [111]. Це

рішення було зумовлене прагненням країни приєднатися до європейської спільноти, впровадити європейські стандарти в політиці, економіці та соціальній сфері, а також зміцнити свою незалежність та безпеку в умовах складної геополітичної ситуації. Євроінтеграційний курс суттєво вплинув на зовнішню політику України, зокрема на підходи до врегулювання Придністровського конфлікту.

У 2005 році президент Ющенко представив нову ініціативу щодо врегулювання конфлікту, яка отримала назву "План Ющенко" [77]. Цей план був спрямований на комплексне вирішення проблеми та передбачав кілька ключових кроків. Перш за все, він акцентував на необхідності демократизації Придністров'я. Це означало проведення в регіоні вільних і чесних виборів до місцевих органів влади, які б відповідали міжнародним стандартам. Для забезпечення прозорості та легітимності виборів передбачалося їх проведення під наглядом міжнародних спостерігачів, зокрема від ОБСЄ та Європейського Союзу.

Другим важливим елементом "Плану Ющенко" було виведення іноземних військ з території Придністров'я. У першу чергу це стосувалося російських військових підрозділів та складів озброєнь, які залишалися в регіоні з часів розпаду Радянського Союзу. Виведення військ мало сприяти демілітаризації зони конфлікту, зниженню напруженості та створенню умов для мирного діалогу між сторонами.

Третім компонентом плану була пропозиція надати Придністров'ю особливий статус у складі Молдови. Це передбачало широкі автономні права регіону, зокрема в галузях культури, освіти, місцевого самоврядування та економічного розвитку. Гарантії прав національних меншин, які проживають у Придністров'ї, мали забезпечити збереження їхньої культурної ідентичності та мови.

"План Ющенко" був представлений на засіданні Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) і отримав позитивну оцінку з боку міжнародної спільноти. Європейський Союз підтримав ініціативу України,

вбачаючи в ній можливість для стабілізації ситуації в регіоні та просування демократичних цінностей [98]. Підтримка ЄС була важливою, оскільки вона підсилювала дипломатичну вагу плану та збільшувала шанси на його реалізацію.

Значним досягненням цього періоду стало розширення формату переговорів щодо Придністровського конфлікту. За ініціативи України до переговорного процесу були залучені Європейський Союз та Сполучені Штати Америки в якості спостерігачів. Це перетворило попередній тристоронній формат на більш широкий, відомий як "5+2", де окрім Молдови та Придністров'я, брали участь Україна, Росія, ОБСЄ, а також ЄС і США як спостерігачі. Розширення формату підвищило міжнародний статус переговорів, залучило додаткові дипломатичні та фінансові ресурси, а також створило умови для більш збалансованого обговорення питань врегулювання [110].

Залучення ЄС та США сприяло посиленню тиску на сторони конфлікту для пошуку компромісів. Крім того, це допомогло врівноважити вплив Росії в переговорному процесі, оскільки Україна отримала потужних союзників, які підтримували її позицію щодо необхідності демократизації та виведення іноземних військ.

Україна також значно посилсила співпрацю з Молдовою в цей період [42]. Розуміючи, що успішне врегулювання конфлікту відповідає інтересам обох країн, Київ та Кишинів активізували двосторонні відносини. Було підписано низку важливих угод, спрямованих на спільний контроль на кордоні, що мало на меті підвищення ефективності митного та прикордонного контролю. Це дозволило більш ефективно боротися з контрабандою, нелегальним обігом товарів та організованою злочинністю, яка процвітала в умовах неврегульованості конфлікту.

Спільні зусилля у сфері безпеки та правоохоронної діяльності сприяли підвищенню стабільності в прикордонних районах та зміцненню довіри між Україною та Молдовою [49]. Крім того, співпраця в економічній сфері,

зокрема в галузі енергетики та транспорту, допомогла обом країнам зменшити залежність від зовнішніх постачальників та розвивати власні інфраструктурні проекти.

У рамках євроінтеграційного курсу Україна також активно співпрацювала з Європейським Союзом у питаннях врегулювання Придністровського конфлікту. У 2005 році була створена Місія ЄС з надання прикордонної допомоги Молдові та Україні (EUBAM). Ця місія мала на меті підтримку обох країн у покращенні управління кордонами, боротьбі з транскордонною злочинністю та сприянні економічному розвитку прикордонних регіонів. Україна активно співпрацювала з EUBAM, що дозволило отримати експертну та технічну допомогу, а також впроваджувати європейські стандарти в сфері прикордонного контролю [40].

Співпраця з НАТО також відігравала важливу роль у зміцненні безпеки України та регіону в цілому. Хоча питання Придністров'я не було безпосередньо пов'язане з діяльністю Альянсу, Україна використовувала партнерство з НАТО для модернізації власних Збройних Сил, покращення системи командування та контролю, а також підвищення оперативної сумісності з військами країн-членів НАТО [36].

Підсумовуючи, у період з 2005 по 2013 роки Україна активно просувала нові ініціативи щодо врегулювання Придністровського конфлікту, використовуючи свій євроінтеграційний курс для залучення міжнародної підтримки та впровадження європейських стандартів. "План Ющенка" став важливим кроком у спробах знайти комплексне рішення проблеми, а розширення формату переговорів та посилення співпраці з Молдовою та міжнародними організаціями зміцнили позиції України як впливового регіонального гравця. Незважаючи на те, що конфлікт залишився невирішеним, ці зусилля створили основу для подальших кроків у напрямку мирного врегулювання та інтеграції України та Молдови до європейського простору.

Висновки до 2-го розділу.

Даний розділ роботи присвячений огляду історичних передумов конфлікту, що розгорівся на території Молдови після розпаду Радянського Союзу. Також розкрито роль України як посередника у перші роки незалежності, коли основна увага приділялася стабілізації регіональної безпеки та уникненню ескалації на українській території. Аналізується нейтральна позиція України у період 1991–1994 років, коли вона сприяла переговорам між сторонами конфлікту на міжнародному рівні.

Окремо, варто зазначити, що в даному розділі також розглянуто період активного залучення України до миротворчих місій, зокрема у складі Спільних миротворчих сил. Особлива увага приділена миротворчій ролі України та її зусиллям щодо врегулювання конфлікту на міжнародній арені. Проаналізовано, як участь України у миротворчих місіях зміцнила її міжнародний авторитет як відповідального посередника та учасника переговорного процесу.

Можна констатувати, що з 2005 року відбувається активна зміна підходів України до Придністровського конфлікту в контексті її євроінтеграційного курсу. Окремо висвітлено роль "Плану Ющенка" як ініціативи щодо демократизації Придністров'я та залучення міжнародної спільноти до врегулювання конфлікту. Важливу роль в аналізі відіграє розширення формату переговорів до "5+2", що включає ЄС та США як спостерігачів, що значно підвищило рівень міжнародного впливу на переговорний процес.

Розділ 3. Динаміка врегулювання Придністровського конфлікту після початку російської агресії.

3.1. Спроби України врегулювати конфлікт через участь у миротворчих процесах.

Україна з моменту свого становлення прагнула відігравати роль нейтрального посередника у регіональних конфліктах, і Придністровський конфлікт не став винятком. Українська позиція як нейтрального, але активного учасника миротворчих процесів полягала в наданні підтримки мирним ініціативам, які могли б стабілізувати регіон та забезпечити права національних меншин. Це зумовлювалося необхідністю підтримувати мирні відносини з Молдовою, яка мала територіальну претензію на Придністров'я, та Росією, яка фактично контролювала регіон за допомогою військової присутності. Україна пропонувала різні варіанти розв'язання конфлікту, що включало і конкретні мирні ініціативи, серед яких найвідомішою є "План Ющенка" 2005 року. Метою цього плану була демократизація Придністров'я, а також проведення вільних і чесних виборів під міжнародним контролем, що мало забезпечити політичну стабільність у регіоні.

Цей план включав проведення реформ у Придністров'ї, які б забезпечили дотримання прав людини та впровадження демократичних інститутів, таким чином створюючи умови для мирного співіснування в рамках єдиної Молдови [19]. Також план передбачав знищення незаконних збройних формувань, виведення іноземних військ і розміщення міжнародних спостерігачів для моніторингу виконання угоди. Цей підхід відображав намагання України зберегти баланс між інтересами різних сторін, що підвищувало статус України як регіонального миротворця і надійного партнера міжнародної спільноти.

Окрім "Плану Ющенка", Україна ініціювала розширення переговорного формату до так званої формули "5+2", яка включала представників Молдови, Придністров'я, Росії, України, ОБСЄ, а також Європейський Союз і США в

ролі спостерігачів [107]. Цей формат не лише посилював легітимність переговорів, але й залучав нові дипломатичні та фінансові ресурси для врегулювання конфлікту. Завдяки міжнародній підтримці Україна змогла підвищити ефективність своїх миротворчих зусиль і забезпечити залучення широкої коаліції, що зміцнювало її авторитет як відповідального регіонального лідера. Миротворча діяльність України у цьому контексті допомагала стабілізувати регіон, зокрема через активну співпрацю з ОБСЄ та іншими міжнародними партнерами.

Придністровський конфлікт мав прямий вплив на національну безпеку України, що обумовлювалося низкою факторів, зокрема спільним кордоном та присутністю російських військових у цьому регіоні. Для України це означало потенційні ризики дестабілізації південно-західних регіонів, які могли б піддатися аналогічному впливу сепаратистських настроїв. Присутність іноземних військових, особливо російських, створювала додаткові загрози, оскільки могла бути використана як важіль для тиску на Україну, зокрема у питаннях енергетичної безпеки та територіальної цілісності [62].

Усвідомлюючи ці загрози, Україна змушена була зміцнювати свої оборонні спроможності на південно-західному кордоні. Уряди прагнули вживати заходів щодо посилення обороноздатності, зокрема шляхом зміцнення прикордонної інфраструктури та підтримки співпраці з міжнародними партнерами у питаннях безпеки. Для запобігання подальшій ескалації конфлікту Україна брала активну участь у місіях ОБСЄ, що сприяло збереженню стабільності у прикордонних районах і допомагало знижувати ризики транснаціональної злочинності та контрабанди [50].

Участь у міжнародних миротворчих ініціативах також забезпечувала Україні підтримку її інтересів на міжнародній арені, допомагаючи зміцнити її позиції у співпраці з ЄС, США [38] та іншими стратегічними партнерами. Придністровський конфлікт розглядався як важлива складова загальної стратегії безпеки України, зокрема з огляду на необхідність зберегти

стабільність на кордонах та уникнути повторення аналогічних криз на власній території.

Україна намагалася підтримувати конструктивні відносини з Молдовою та Росією, що було важливим для її стабільності. Після розпаду СРСР Україна визнавала територіальну цілісність Молдови, зберігаючи при цьому нейтральну позицію у відносинах з Росією. Але після анексії Криму та початку війни на Донбасі, українська позиція стала більш жорсткою. Україна закликала Росію вивести війська з Придністров'я, оскільки їх присутність становила пряму загрозу для її національної безпеки [18].

У рамках міжнародних переговорів Україна співпрацювала з ОБСЄ, Європейським Союзом та іншими міжнародними структурами, намагаючись створити умови для мирного врегулювання конфлікту. Посилення співпраці з Молдовою також стало важливою частиною її політики, особливо в контексті спільного контролю на кордонах та боротьби з контрабандою і нелегальною торгівлею.

Періоди політичної нестабільності та економічних криз в Україні значно впливали на її здатність вести активну зовнішню політику. Наприклад, під час Помаранчевої революції та початку війни на Донбасі, Україна була змушена зосередити свої зусилля на внутрішніх проблемах, що обмежувало її можливості активно впливати на міжнародну політику. Водночас такі обставини підвищували важливість стабільності в регіоні для України [67].

Зважаючи на економічні виклики, Україна також була змушена залежати від зовнішньої допомоги та співпраці з міжнародними партнерами, такими як ЄС та США, для підтримки економічної стабільності. Це змушувало її розглядати конфлікти, що впливали на її безпеку, у ширшому контексті співпраці з міжнародними організаціями.

У період 2001-2014 років Україна активно просувала курс на європейську інтеграцію, що суттєво вплинуло на її зовнішню політику та позицію щодо Придністровського конфлікту. Після Помаранчевої революції

2004 року нове керівництво країни на чолі з президентом Віктором Ющенком проголосило євроінтеграцію стратегічним пріоритетом [87].

Згідно зі статтею Олександра Литвиненка "Роль України у вирішенні Придністровського конфлікту", європейський вибір України сприяв активізації її зусиль у врегулюванні конфлікту відповідно до європейських норм і принципів. Україна прагнула зміцнити свою роль як посередника, просуваючи демократичні цінності та верховенство права [100].

У 2005 році Україна представила так званий "План Ющенка" – ініціативу, спрямовану на демократизацію Придністров'я та його реінтеграцію до складу Молдови з особливим статусом. Цей план передбачав проведення вільних виборів у Придністров'ї під міжнародним контролем, виведення російських військ і демілітаризацію регіону. Вплив курсу на ЄС проявлявся в тому, що Україна тісно координувала свої дії з Європейським Союзом, прагнучи залучити його до активнішої участі у врегулюванні конфлікту [113].

У зазначений період Україна зіткнулася з новими безпековими загрозами, пов'язаними з нестабільністю в Придністров'ї. Незаконний обіг зброї, контрабанда, торгівля людьми та інші форми транснаціональної злочинності посилювалися через відсутність ефективного контролю на придністровській ділянці молдовсько-українського кордону [59].

Україна посилила прикордонний контроль та співпрацю з Молдовою для протидії цим загрозам. Були запроваджені спільні митні та прикордонні пости, проведені спільні операції з виявлення та припинення незаконної діяльності. Аналіз нових загроз показав, що нестабільність у Придністров'ї може використовуватися для дестабілізації ситуації в Україні, що особливо актуально в контексті зростання геополітичної напруги [58].

Олександр Литвиненко у своїй статті "Роль України у вирішенні Придністровського конфлікту" детально аналізує вплив євроінтеграційних прагнень України на її підходи до врегулювання Придністровського конфлікту в період з 2001 по 2014 роки, а також досліджує зміну стратегій

зовнішньої політики в цей період, зокрема після приходу до влади Віктора Ющенка в 2004 році [2].

Литвиненко підкреслює, що після 2004 року, з початком президентства Віктора Ющенка, європейська інтеграція стала основним стратегічним напрямом зовнішньої політики України. Пріоритет євроінтеграції значно вплинув на переосмислення підходів до багатьох зовнішньополітичних питань, включаючи врегулювання конфліктів у сусідніх державах. У цьому контексті Придністровський конфлікт став однією з ключових тем для української дипломатії [2].

За словами Литвиненка, новий євроінтеграційний курс України зумовив зміну її підходу до врегулювання Придністровського конфлікту, оскільки Україна почала все більше орієнтуватися на цінності та принципи Європейського Союзу. У статті підкреслюється, що курс на євроінтеграцію сприяв тому, що Україна почала просувати в рамках переговорів щодо конфлікту європейські цінності, такі як демократія, верховенство права та повага до прав людини [19].

Просування європейських цінностей, таких як демократія та права людини, стало важливою складовою української позиції щодо Придністровського конфлікту. Литвиненко зазначає, що Україна почала займати більш активну позицію в міжнародних переговорах, наполягаючи на тому, що врегулювання має ґрунтуватися на цих принципах. Важливим прикладом такої позиції є підтримка України ініціатив Європейського Союзу щодо посилення демократичних інституцій у Придністров'ї та зобов'язання до поваги прав національних меншин [2].

У 2005 році президент України Віктор Ющенко запропонував новий план врегулювання Придністровського конфлікту, відомий як "План Ющенка". Цей документ відображав нову стратегічну парадигму, яку Україна почала просувати після революції 2004 року, орієнтуючись на європейські цінності та демократичні стандарти. Литвиненко вказує, що план був сформований відповідно до принципів, які широко використовувалися у

Європейському Союзу для вирішення подібних конфліктів [20]. Основна мета плану полягала у створенні умов для демократизації Придністров'я, поверненні контролю Молдови над цією територією, а також гарантії особливих прав для населення регіону [2].

Однією з ключових ініціатив плану була демократизація Придністров'я, що передбачало проведення вільних та справедливих виборів під наглядом міжнародних організацій, таких як ОБСЄ та Європейський Союз. Такий підхід відповідав загальновизнаним європейським стандартам вирішення конфліктів через демократичні процеси. Метою цих виборів було формування легітимної влади у Придністров'ї, що дозволило б зняти напругу між Молдовою та самопроголошеною республікою, а також створити основу для подальших перемовин.

На міжнародному рівні така пропозиція отримала підтримку, оскільки сприяла стабілізації ситуації у регіоні, де зростала загроза сепаратизму та впливу Росії. Важливо, що план Ющенка підкреслював необхідність залучення міжнародних спостерігачів для забезпечення прозорості виборів і створення умов для демократичного процесу. Це мало на меті не лише відновити демократичні інститути в регіоні, але й створити легітимну основу для інтеграції Придністров'я в політичну структуру Молдови [66].

Другим важливим компонентом плану було питання демілітаризації Придністров'я. Україна виступала за повне виведення всіх іноземних військ з регіону, зокрема російських, які були присутні там ще з радянських часів. Литвиненко підкреслює, що присутність російських військових була головним джерелом напруженості, оскільки вони підтримували місцеві збройні формування і фактично гарантували збереження статусу-кво. Демілітаризація передбачала також роззброєння незаконних збройних угруповань, що діяли на території Придністров'я, і встановлення нейтрального режиму безпеки під міжнародним наглядом [2].

У своїй суті, цей крок мав вирішальне значення для довгострокової стабільності у регіоні, оскільки зниження військової присутності сприяло б

мінімізації ризику відновлення збройного конфлікту. Виведення іноземних військ і роззброєння місцевих угруповань було необхідною передумовою для відновлення довіри між конфліктуючими сторонами та створення умов для політичного врегулювання [52].

Ще одним важливим елементом "Плану Ющенка" стало надання Придністров'ю особливого статусу в рамках єдиної і суверенної Молдови. Цей статус мав забезпечити Придністров'ю широку автономію у таких сферах, як культура, освіта, економічна діяльність та місцеве самоврядування, що відповідало моделі вирішення конфліктів у багатьох європейських країнах. Важливо зазначити, що цей особливий статус передбачав збереження територіальної цілісності Молдови, але водночас надавав достатньо прав та свобод для захисту інтересів різних національних меншин, які проживали у Придністров'ї [21].

Закріплення особливого статусу регіону дозволило б зняти страхи місцевого населення щодо можливого асиміляційного тиску з боку Молдови [26]. Литвиненко підкреслює, що цей підхід відображав європейський досвід вирішення подібних конфліктів, де надання автономії територіям з багатонаціональним населенням дозволяло зберігати єдність держави, не вдаючись до примусу [2].

План Ющенка був значною мірою підтриманий міжнародною спільнотою, зокрема Європейським Союзом, який бачив у ньому можливість вирішення "замороженого" конфлікту на основі європейських стандартів. Такий підхід відповідав загальній стратегії ЄС щодо стабілізації ситуації у регіоні, що включало залучення міжнародних акторів до процесу миротворчості та підтримки демократичних інституцій.

Європейський Союз також вбачав у цьому плані шанс на зниження впливу Росії в регіоні, оскільки виведення російських військ і забезпечення міжнародного контролю над процесом демілітаризації знижувало б можливість втручання Росії у внутрішні справи Молдови та Придністров'я. Таким чином, "План Ющенка" став важливим елементом зовнішньої

політики України в контексті її прагнень до євроінтеграції та посилення співпраці з ЄС.

Литвиненко акцентує увагу на тому, що "План Ющенка" був не лише спробою України внести конкретні пропозиції до вирішення конфлікту, але й свідченням змін у її зовнішньополітичних підходах. Орієнтація на європейські стандарти, залучення міжнародних організацій та прагнення до демократичного вирішення проблеми відображали нові пріоритети України в її євроінтеграційному курсі. Водночас план зіткнувся з труднощами на етапі реалізації через опір Росії та складність переговорів між сторонами конфлікту, що зробило його частиною більш ширшого, тривалого процесу врегулювання конфлікту у Придністров'ї [2].

Литвиненко підкреслює, що цей план отримав значну підтримку з боку Європейського Союзу, який визнав його важливим кроком у напрямку врегулювання конфлікту відповідно до європейських стандартів [2].

Литвиненко наголошує на важливості розширення формату переговорів щодо Придністровського конфлікту. У 2005 році, за підтримки України, до переговорного процесу були залучені Європейський Союз та Сполучені Штати Америки як спостерігачі. Це перетворило переговори на формат "5+2", що посилювало їх міжнародний вимір та залучило до процесу більш потужні інституційні ресурси [2].

Україна також активно співпрацювала з ЄС у рамках Місії з надання прикордонної допомоги Молдові та Україні (EUBAM). Місія була створена для зміцнення прикордонного контролю та боротьби з контрабандою та іншими незаконними видами діяльності в регіоні. Литвиненко зазначає, що співпраця з EUBAM була важливим кроком для України у вдосконаленні прикордонної політики та підвищенні ефективності контролю на кордоні з Придністров'ям [2].

У процесі євроінтеграції Україна почала гармонізувати своє законодавство з європейськими нормами, що позитивно вплинуло на її здатність ефективніше реагувати на виклики, пов'язані з безпекою в регіоні

[22]. Литвиненко підкреслює, що процес гармонізації дозволив Україні адаптувати свої правові та адміністративні процедури до стандартів Європейського Союзу, що, в свою чергу, сприяло покращенню здатності протистояти загрозам, зокрема в контексті Придністровського конфлікту. Зокрема, це стосувалося боротьби з корупцією та організованою злочинністю, що було важливим аспектом стабілізації регіону [2].

Литвиненко у своїй статті глибоко аналізує взаємозв'язок між євроінтеграційними прагненнями України та її підходами до врегулювання Придністровського конфлікту. Він підкреслює, що після 2004 року Україна зайняла активну позицію в міжнародних переговорах, просуваючи демократичні принципи та європейські цінності як основу для врегулювання конфлікту. Завдяки євроінтеграційному курсу Україна посилила свої дипломатичні та безпекові можливості, що дозволило їй стати більш вагомим учасником у процесі врегулювання цього затяжного конфлікту.[2]

Підвищення ролі України: Євроінтеграційні прагнення дозволили Україні зміцнити свою позицію як посередника у конфлікті та отримати підтримку з боку міжнародної спільноти.

Виклики та обмеження: Литвиненко також зазначає, що, попри позитивні зміни, Україна стикалася з викликами, такими як необхідність балансувати між відносинами з Росією та євроінтеграційними прагненнями [2].

Стратегічне значення співпраці з ЄС: Активна взаємодія з Європейським Союзом сприяла не лише просуванню європейських цінностей, але й посиленню безпеки в регіоні через спільні проекти та ініціативи.

Таким чином, Олександр Литвиненко підкреслює, що євроінтеграційний курс України в період 2001–2014 років суттєво вплинув на її підходи до врегулювання Придністровського конфлікту. Це проявлялося в активнішій дипломатичній діяльності, впровадженні європейських стандартів

у процес врегулювання та посиленій співпраці з міжнародними організаціями [2].

У період з 2001 по 2014 рік підходи України до врегулювання Придністровського конфлікту зазнали значних змін, що відобразилося у співпраці з Молдовою та міжнародними організаціями. Цей період характеризувався посиленням євроінтеграційних прагнень України, що вплинуло на її зовнішню політику та активізацію участі у врегулюванні регіональних конфліктів.

На початку 2000-х років Україна підтримувала стабільність у регіоні, але її роль у врегулюванні Придністровського конфлікту була обмеженою. Проте після Помаранчевої революції 2004 року [68] та обрання президентом Віктора Ющенка курс країни на європейську інтеграцію став стратегічним пріоритетом. Це спричинило переосмислення зовнішньої політики, зокрема щодо Придністров'я.

У 2005 році Віктор Ющенко представив "План врегулювання Придністровського конфлікту", відомий як "План Ющенка". Ця ініціатива передбачала демократизацію Придністров'я, проведення вільних виборів під міжнародним контролем, демілітаризацію регіону та надання йому особливого статусу в складі Молдови [23]. План був спрямований на залучення міжнародних організацій до процесу врегулювання та відображав прагнення України діяти відповідно до європейських норм і цінностей.

Співпраця з Молдовою стала більш тісною. Країни активізували політичний діалог, узгоджуючи позиції щодо конфлікту. Було підписано низку двосторонніх угод, спрямованих на посилення прикордонного контролю та боротьбу з контрабандою, особливо на придністровській ділянці кордону. Спільні зусилля були спрямовані на запобігання незаконному обігу зброї та інших форм транснаціональної злочинності, що могло дестабілізувати регіон [63].

Важливим кроком стала ініціатива щодо розширення формату переговорів. За сприяння України у 2005 році до переговорного процесу були

залучені Європейський Союз та США як спостерігачі, що перетворило формат на "5+2". Це дозволило посилити міжнародний вимір процесу та залучити додаткові ресурси і вплив для досягнення компромісу. Україна виступала як активний посередник, сприяючи діалогу між сторонами та підтримуючи зусилля ОБСЄ [29].

Співпраця з міжнародними організаціями набула нового рівня. У 2005 році за ініціативи України та Молдови була створена Місія Європейського Союзу з надання прикордонної допомоги Молдові та Україні (EUBAM). Ця місія була спрямована на підвищення безпеки кордонів, боротьбу з контрабандою та нелегальною міграцією. Україна активно співпрацювала з EUBAM, реалізуючи спільні операції та заходи, що сприяло стабілізації ситуації на кордоні з Придністров'ям [53].

Євроінтеграційні прагнення України сприяли посиленню співпраці з Європейським Союзом у контексті врегулювання конфлікту. Україна підтримувала ініціативи ЄС щодо зміцнення довіри між сторонами конфлікту та впровадження європейських стандартів у процес врегулювання. Це відображалося у спільних проектах, спрямованих на розвиток прикордонної інфраструктури, реформування митних служб та покращення управління кордонами.

Співпраця з ОБСЄ залишалася ключовим елементом зусиль України. Участь у форматі "5+2" дозволяла Україні активно впливати на переговорний процес. Україна підтримувала місію ОБСЄ в Молдові, надаючи експертну та дипломатичну підтримку. Були організовані численні зустрічі та консультації з метою пошуку компромісних рішень [24].

У цей період Україна також посилила співпрацю з НАТО, хоча Альянс не був безпосередньо залучений до врегулювання Придністровського конфлікту. Прагнення до євроатлантичної інтеграції стимулювало Україну до реформування сектору безпеки та оборони, що опосередковано впливало на її спроможність забезпечувати стабільність у прикордонних регіонах.

Однак співпраця не була позбавлена викликів. Росія, як ключовий зовнішній актор у конфлікті, часто сприймала активність України та її співпрацю з ЄС і НАТО як загрозу своїм інтересам. Це ускладнювало переговорний процес та вимагало від України зваженої дипломатичної стратегії [56].

Підсумовуючи, у період з 2001 по 2014 рік Україна перейшла від пасивної позиції до активного посередництва у врегулюванні Придністровського конфлікту. Посилення співпраці з Молдовою та міжнародними організаціями було ключовим елементом цієї трансформації. Євроінтеграційні прагнення України визначали її підходи, сприяючи впровадженню європейських норм та залученню міжнародної спільноти до пошуку мирного рішення. Ці зусилля відображалися у конкретних кроках, таких як "План Ющенка", розширення формату переговорів та створення місії EUBAM. Незважаючи на виклики, Україна продовжувала працювати над зміцненням регіональної безпеки та стабільності через тісну співпрацю з партнерами.

Позиція України щодо Придністровського конфлікту еволюціонувала від обережного нейтралітету до активного посередництва та чіткої підтримки суверенітету і територіальної цілісності Молдови. Ця еволюція відображає зміни у внутрішній та зовнішній політиці України, її безпекових пріоритетах та міжнародному контексті. Участь у міжнародних переговорах та миротворчих місіях стала важливим інструментом реалізації української політики в цьому питанні, сприяючи зміцненню регіональної безпеки та стабільності [48].

3.2. Зміна позиції України щодо конфлікту після початку російської агресії.

Після 2014 року Україна опинилася перед новими викликами, пов'язаними з російською агресією, що суттєво вплинуло на її зовнішню політику та безпекову стратегію. Ці події призвели до перегляду підходів

України щодо Придністровського конфлікту, а також до активізації співпраці з Європейським Союзом та НАТО [28].

Анексія Криму та початок військового конфлікту на Донбасі у 2014 році кардинально змінили безпекове середовище в регіоні. Україна зіткнулася з прямою військовою агресією з боку Росії, що вимагало негайного перегляду національної безпекової політики та підходів до врегулювання регіональних конфліктів, зокрема Придністровського. [30]

Перш за все, присутність російських військ у Придністров'ї почала сприйматися як пряма загроза національній безпеці України. Регіон, який раніше розглядався як зона замороженого конфлікту, перетворився на потенційний плацдарм для дестабілізації південно-західних областей України. Враховуючи це, український уряд посилив контроль на кордоні з Придністров'ям, збільшив військову присутність у прилеглих регіонах та активізував розвідувальну діяльність.

Зміни в підходах після 2014 року проявилися також у дипломатичній сфері. Україна почала активно вимагати від міжнародної спільноти посилення тиску на Росію з метою виведення її військ з Придністров'я. У своїх заявах на засіданнях ООН, ОБСЄ та інших міжнародних організацій Україна підкреслювала незаконність російської військової присутності та необхідність дотримання принципів суверенітету і територіальної цілісності Молдови [16].

Сучасні публікації та статистичні дані свідчать про зростання занепокоєння безпековою ситуацією в регіоні. Аналітичні центри, такі як Центр Разумкова, публікують дослідження, які підкреслюють ризики використання Придністров'я як бази для потенційних провокацій проти України. Згідно з даними Державної прикордонної служби України, після 2014 року було зафіксовано збільшення спроб незаконного перетину кордону на придністровській ділянці, а також зростання контрабанди зброї та наркотиків [5].

Крім того, українські експерти звертають увагу на інформаційні та кіберзагрози, що виходять з Придністров'я [5]. Російські пропагандистські медіа, присутні в регіоні, активно поширюють дезінформацію, спрямовану на дестабілізацію внутрішньої ситуації в Україні.

Після 2014 року Україна значно посилила співпрацю з Європейським Союзом та НАТО, що стало ключовим елементом її зовнішньої політики та безпекової стратегії.

Співпраця з ЄС набула нової якості після підписання Угоди про асоціацію у 2014 році, яка передбачає глибоку політичну та економічну інтеграцію. У рамках цієї угоди Україна отримала можливість брати участь у програмах ЄС, спрямованих на зміцнення безпеки, реформи в секторі оборони та боротьбу з корупцією. Європейський Союз, зі свого боку, надає значну фінансову та технічну допомогу для реалізації цих реформ [1].

Важливим аспектом стало створення у 2015 році спільних митних та прикордонних постів на українсько-молдовському кордоні, зокрема на придністровській ділянці. Ця ініціатива реалізується за підтримки Місії ЄС з прикордонної допомоги Молдові та Україні (EUBAM) та сприяє підвищенню ефективності контролю над кордоном, боротьбі з контрабандою та іншими незаконними видами діяльності [27].

Щодо співпраці з НАТО, Україна після 2014 року оголосила про повернення до курсу на членство в Альянсі [31]. Це відобразилося в ухваленні стратегічних документів, які передбачають поступове досягнення критеріїв членства. Україна активно бере участь у програмах НАТО, зокрема в рамках Партнерства заради миру, отримує консультативну та матеріально-технічну допомогу для реформування Збройних Сил.

Період з 2014 по 2019 рік став для України часом глибоких трансформацій у сфері безпеки та зовнішньої політики. Анексія Криму Російською Федерацією у березні 2014 року та початок збройного конфлікту на сході України радикально змінили геополітичну ситуацію в регіоні [54]. Ці події поставили під сумнів усталені механізми безпеки та змусили Україну

переосмислити свої підходи до захисту національних інтересів. У контексті Придністровського конфлікту ці зміни мали значний вплив на позицію України та її дії.

Міністерство закордонних справ України суттєво змінило тон своїх заяв щодо присутності російських військ у Придністров'ї [43]. Якщо раніше Україна намагалася балансувати між різними інтересами та підтримувати нейтральну позицію, то після 2014 року вона стала більш жорстко вимагати негайного виведення російських військових контингентів з території Молдови. Українська влада почала відкрито називати присутність російських військ у Придністров'ї [26] загрозою для регіональної безпеки, підкреслюючи, що це суперечить принципам міжнародного права та порушує суверенітет Молдови. У своїх дипломатичних нотах та публічних виступах українські дипломати наголошували на необхідності демілітаризації регіону та вказували на те, що російська військова присутність може бути використана для дестабілізації ситуації як у Молдові, так і в Україні.

Усвідомлюючи потенційні загрози, Україна вжила низку заходів для посилення контролю на своєму кордоні з Придністров'ям. Було проведено комплексну оцінку ризиків, пов'язаних із можливими провокаціями, незаконним переміщенням зброї, контрабандою та іншими видами нелегальної діяльності [46]. У відповідь на ці виклики Україна зміцнила прикордонну інфраструктуру, збільшила чисельність прикордонних підрозділів та посилила їх технічне оснащення. Впроваджувалися сучасні засоби спостереження та контролю, проводилися регулярні навчання та тренування персоналу для підвищення готовності до реагування на різні сценарії. Особлива увага приділялася співпраці між прикордонними та митними службами, а також координації дій з іншими правоохоронними органами.

Співпраця з Європейським Союзом у цей період стала ще більш інтенсивною та стратегічно важливою для України. Усвідомлюючи необхідність консолідації зусиль у боротьбі з транснаціональними загрозами,

Україна активно брала участь у Місії ЄС з надання допомоги прикордонній службі Молдови та України (EUBAM) [57]. Ця місія, започаткована ще у 2005 році, набула нового значення в контексті загострення безпекової ситуації. EUBAM надавала експертну підтримку, проводила тренінги та допомагала впроваджувати європейські стандарти у сфері прикордонного контролю та митної справи. Спільні зусилля були спрямовані на посилення безпеки кордонів, запобігання контрабанді, торгівлі людьми та іншим видам організованої злочинності.

У рамках цієї співпраці Україна та Молдова реалізували низку спільних проектів, спрямованих на гармонізацію законодавства, обмін інформацією та покращення координації дій між прикордонними службами. Впровадження сучасних інформаційних систем та баз даних дозволило більш ефективно відстежувати переміщення осіб та товарів, ідентифікувати потенційні загрози та реагувати на них [69]. Крім того, проводилися спільні операції та патрулювання на кордоні, що сприяло зміцненню довіри та підвищенню рівня безпеки.

Загалом, період з 2014 по 2019 роки був відзначений суттєвим переосмисленням Україною своєї безпекової політики. Агресивні дії Росії змусили Україну переоцінити загрози та переглянути свої підходи до забезпечення національної безпеки. У контексті Придністровського конфлікту це вилилося у більш жорстку позицію щодо присутності іноземних військ у регіоні, посилення заходів з контролю та захисту кордонів, а також поглиблення співпраці з міжнародними партнерами, зокрема з Європейським Союзом [85].

Україна усвідомила, що безпека країни тісно пов'язана з безпекою сусідніх держав та регіону в цілому [44]. Тому вона активно працювала над зміцненням регіональної безпеки через участь у міжнародних ініціативах, підвищення оперативної сумісності своїх силових структур з європейськими партнерами та впровадження європейських стандартів у сфері безпеки та оборони. Цей період заклав основу для подальшого розвитку безпекової

політики України, спрямованої на протидію сучасним викликам та загрозам, а також на інтеграцію до європейського та євроатлантичного простору безпеки.

З початку 2020 року Україна продовжує активно зміцнювати свою позицію щодо Придністровського конфлікту, особливо в контексті свого стратегічного курсу на євроатлантичну інтеграцію та подальшого загострення відносин з Російською Федерацією. Цей період характеризується консолідацією зусиль української дипломатії, спрямованих на підтримку суверенітету та територіальної цілісності сусідніх держав [114], а також на зміцнення власної безпеки в умовах зростаючих геополітичних викликів.

Міністерство закордонних справ України регулярно виступає із заявами, які підкреслюють необхідність вирішення Придністровського конфлікту на основі поваги до суверенітету та територіальної цілісності Республіки Молдова. Україна наполягає на тому, що будь-яке врегулювання має відбуватися без зовнішнього втручання, особливо з боку держав, які можуть мати власні геополітичні інтереси в регіоні. У своїх дипломатичних комюніке Україна закликає міжнародну спільноту посилити зусилля для досягнення стійкого та мирного вирішення конфлікту, підкреслюючи важливість дотримання міжнародного права та принципів Організації Об'єднаних Націй. Українська дипломатія акцентує на необхідності виведення іноземних військ з території Придністров'я, вважаючи їх присутність фактором дестабілізації [86].

Україна продовжує брати активну участь у міжнародних переговорах у форматі "5+2", який включає Молдову, Придністров'я, Україну, Росію, ОБСЄ, а також Європейський Союз і Сполучені Штати Америки як спостерігачів. Українська сторона активно сприяє пошуку компромісів між сторонами конфлікту, пропонуючи свої дипломатичні ініціативи та експертну підтримку. Участь у цьому форматі дозволяє Україні не лише впливати на процес врегулювання, але й зміцнювати свій міжнародний авторитет як відповідального та конструктивного актора в регіоні. Україна постійно наголошує на важливості продовження переговорів, недопущення ескалації

напруженості та необхідності дотримання досягнутих домовленостей. Вона також підтримує ініціативи, спрямовані на підвищення довіри між сторонами, розвиток гуманітарних контактів та вирішення соціально-економічних проблем населення регіону.

Співпраця з Північноатлантичним альянсом (НАТО) [112] та Європейським Союзом стала ще більш пріоритетною для України в цей період. Поглиблення відносин з євроатлантичними структурами сприяє посиленню безпеки України та регіону в цілому. Україна активно впроваджує реформи в оборонному секторі та секторі безпеки, орієнтуючись на стандарти НАТО та ЄС. Участь у спільних військових навчаннях, обмін досвідом та отримання консультативної підтримки допомагають Україні підвищити свою обороноздатність та готовність реагувати на сучасні виклики. У рамках співпраці з НАТО Україна бере участь у Програмі розширених можливостей, що дозволяє поглибити військове співробітництво та підвищити оперативну сумісність з силами Альянсу [106].

У відносинах з Європейським Союзом Україна продовжує реалізовувати Угоду про асоціацію, що включає глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі [45]. Співпраця з ЄС охоплює широкий спектр питань, включаючи безпеку, енергетику, правосуддя та внутрішні справи. У контексті Придністровського конфлікту Україна та ЄС координують свої зусилля для забезпечення стабільності в регіоні. Україна активно співпрацює з Місією ЄС з надання прикордонної допомоги Молдові та Україні (EUBAM), яка сприяє підвищенню ефективності прикордонного та митного контролю, боротьбі з контрабандою та організованою злочинністю. Спільні проекти з ЄС допомагають модернізувати інфраструктуру, впроваджувати новітні технології та підвищувати професіоналізм персоналу [101].

Загострення відносин з Росією після 2014 року змусило Україну ще більше активізувати свої зовнішньополітичні зусилля щодо протидії агресивним діям та захисту національних інтересів. Україна розглядає Придністровський конфлікт не лише як регіональну проблему, але і як

частину ширшої стратегії Росії з дестабілізації сусідніх держав. Тому українська дипломатія працює над консолідацією міжнародної підтримки, залученням додаткових ресурсів та інструментів для мирного врегулювання конфлікту та посилення тиску на росію [91] з метою припинення її втручання.

Україна також посилює співпрацю з іншими країнами регіону, зокрема з Румунією, Польщею та країнами Балтії, які зацікавлені у зміцненні безпеки та стабільності в Східній Європі. Спільні ініціативи, консультації та обмін інформацією сприяють кращому розумінню ситуації та координації дій. Україна активно бере участь у регіональних форумах та платформах, таких як Люблінський трикутник та Асоційоване тріо, що дозволяє узгоджувати позиції з питань європейської інтеграції та безпеки [72].

У внутрішній політиці Україна продовжує впроваджувати реформи, спрямовані на зміцнення демократичних інститутів, верховенства права та економічного розвитку. Ці зміни підвищують привабливість України як партнера та зміцнюють її позиції на міжнародній арені. У сфері безпеки здійснюється модернізація Збройних Сил, реформування правоохоронних органів та посилення кібербезпеки. Усе це сприяє підвищенню стійкості країни до зовнішніх загроз та зміцненню її обороноздатності [65].

Підсумовуючи, у період з 2020 року до сьогодні Україна активно консолідує свої зусилля у вирішенні Придністровського конфлікту, поєднуючи дипломатичні, безпекові та інтеграційні інструменти. Євроатлантичний курс країни сприяє посиленню її ролі в регіоні, підвищенню безпеки та стабільності, а також створює умови для успішного протистояння сучасним викликам і загрозам [51].

Нові можливості, які відкриваються перед Україною внаслідок цього партнерства, включають модернізацію оборонного сектору, підвищення оперативної сумісності з військами країн-членів НАТО, доступ до передових технологій та стандартів. Це сприяє зміцненню обороноздатності країни та підвищенню її ролі як безпекового партнера в регіоні [37].

Однак існують і виклики. Росія сприймає зближення України з ЄС та НАТО як загрозу своїм інтересам та реагує агресивними діями, включаючи військову присутність у прикордонних районах та інформаційну війну. Це вимагає від України зваженої та продуманої політики, спрямованої на зміцнення національної безпеки без провокування подальшої ескалації.

Крім того, процес інтеграції вимагає від України проведення глибоких внутрішніх реформ, зокрема в сфері верховенства права, боротьби з корупцією, забезпечення прав людини. Виконання цих завдань є складним, але необхідним для досягнення стратегічних цілей.

3.3. Перспективи врегулювання Придністровського конфлікту.

Перспективи вирішення Придністровського конфлікту залишаються невизначеними, але можна виділити кілька можливих сценаріїв розвитку подій.

По-перше, мирне врегулювання за участі міжнародних посередників. Цей сценарій передбачає продовження переговорів у форматі "5+2" (Молдова, Придністров'я, Україна, Росія, ОБСЄ плюс спостерігачі від ЄС і США) з метою досягнення компромісу. Можливим результатом може стати надання Придністров'ю особливого статусу в складі Молдови, гарантії прав національних меншин, виведення іноземних військ та демілітаризація регіону. Цей варіант вимагає політичної волі від усіх сторін та підтримки міжнародної спільноти [14].

По-друге, збереження статус-кво, коли конфлікт залишається замороженим без значних зрушень у переговорному процесі. Це означає продовження поточної ситуації з усіма її ризиками та негативними наслідками для регіональної безпеки. Такий сценарій є найімовірнішим, якщо сторони не зможуть знайти взаємоприйнятне рішення, а міжнародна спільнота не активізує свої зусилля.

По-третє, можливість ескалації конфлікту [32]. У разі подальшого загострення відносин між Росією та Заходом, Придністров'я може стати

ареною для демонстрації сили або відволікаючим маневром. Це становить серйозну загрозу для України, оскільки може призвести до дестабілізації її південно-західних регіонів та вимагатиме додаткових ресурсів для забезпечення безпеки [25].

По-четверте, малоймовірний, але теоретично можливий сценарій міжнародного визнання Придністров'я. Це могло б статися внаслідок радикальних змін у міжнародній політичній кон'юктурі, але наразі такий розвиток подій виглядає малоймовірним через відсутність підтримки з боку більшості держав та суперечність принципам міжнародного права.

Україна, в свою чергу, зацікавлена у мирному вирішенні конфлікту, яке б відповідало принципам суверенітету та територіальної цілісності Молдови. Це сприяло б зміцненню регіональної безпеки та зменшенню загроз з боку неконтрольованих територій. Активна участь у міжнародних переговорах, співпраця з Молдовою та партнерами з ЄС і НАТО, а також посилення власної обороноздатності є ключовими елементами стратегії України в цьому питанні [29].

Важливим є також розвиток інфраструктурних та економічних проектів, які можуть сприяти реінтеграції Придністров'я та поліпшенню життя його мешканців. Гуманітарні ініціативи [12], культурний обмін та підтримка громадянського суспільства можуть стати додатковими інструментами у вирішенні конфлікту.

Поточна позиція України щодо Придністровського конфлікту є результатом багаторічної еволюції зовнішньої політики, яка формується під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів, особливо після 2014 року. Україна, маючи спільний кордон з Молдовою та Придністров'ям, безпосередньо зацікавлена у врегулюванні цього конфлікту з метою забезпечення регіональної стабільності та власної національної безпеки [33].

Україна послідовно підтримує суверенітет і територіальну цілісність Республіки Молдова в її міжнародно визнаних кордонах. Ця позиція ґрунтується на принципах міжнародного права та відповідає загальній лінії

української зовнішньої політики, особливо з огляду на власний досвід територіальної агресії з боку Російської Федерації. Після анексії Криму та початку збройного конфлікту на сході України в 2014 році [9] питання територіальної цілісності набуло для України особливого значення.

Українське Міністерство закордонних справ регулярно підтверджує цю позицію в офіційних заявах та комюніке. Україна закликає до мирного врегулювання конфлікту шляхом переговорів і підкреслює необхідність поваги до суверенітету Молдови. На міжнародних майданчиках, таких як Організація Об'єднаних Націй та Організація з безпеки і співробітництва в Європі, Україна активно підтримує резолюції та ініціативи, спрямовані на врегулювання конфлікту та виведення іноземних військ з території Молдови [37].

Наявність російських військ у Придністров'ї є одним із ключових факторів, що впливають на позицію України. Україна вважає присутність Оперативної групи російських військ (ОГРВ) в регіоні незаконною та такою, що суперечить принципам міжнародного права. Присутність цих військ створює потенційну загрозу для безпеки України, особливо враховуючи географічну близькість до її південно-західних кордонів. Україна наполягає на необхідності виведення російських військ та озброєнь, зокрема великого складу боєприпасів у селі Колбасна, який вважається одним із найбільших у Європі [47]. Цей склад становить не лише військову, але й екологічну загрозу, оскільки боєприпаси, що там зберігаються, можуть бути небезпечними через тривалий термін зберігання.

Участь України у форматі переговорів "5+2" є важливим елементом її позиції щодо Придністровського конфлікту. У цьому форматі Україна виступає як посередник та гарант мирного врегулювання [50]. Українська сторона активно сприяє діалогу між Молдовою та Придністров'ям, пропонуючи свої дипломатичні майданчики та експертну підтримку. Україна підтримує ідею надання Придністров'ю особливого статусу в складі

Молдови, що передбачав би гарантії прав національних меншин та децентралізацію влади [60].

Співпраця з Молдовою є одним із ключових аспектів української політики щодо Придністровського питання. Після 2014 року ця співпраця стала ще більш тісною у зв'язку зі спільними безпековими викликами. Україна та Молдова координують свої дії у сфері прикордонного контролю, боротьби з контрабандою та організованою злочинністю. Введення спільних митних та прикордонних постів на придністровській ділянці кордону допомагає підвищити ефективність контролю та знизити рівень незаконної діяльності [64].

Україна також активно співпрацює з Європейським Союзом у контексті врегулювання Придністровського конфлікту. Участь у Місії ЄС з надання прикордонної допомоги Молдові та Україні (EUBAM) сприяє покращенню управління кордонами, підвищенню безпеки та сприянню економічному розвитку регіону. Україна впроваджує європейські стандарти у сфері безпеки та управління кордонами, що відповідає її стратегічному курсу на європейську інтеграцію [80].

Прагнення України до членства в НАТО також впливає на її підходи до Придністровського конфлікту. Україна зміцнює співпрацю з Альянсом у сфері безпеки та оборони, отримуючи консультативну та матеріально-технічну підтримку. Це сприяє підвищенню обороноздатності країни та зміцненню безпеки в регіоні. Україна координує свої дії з партнерами по НАТО у контексті врегулювання регіональних конфліктів та протидії гібридним загрозам.

Події 2014 року, зокрема анексія Криму та збройний конфлікт на Донбасі, суттєво вплинули на позицію України щодо Придністров'я. Україна посилила заходи безпеки на своїх кордонах, зокрема у південно-західних регіонах, що межують з Придністров'ям. Було збільшено військову присутність, посилено розвідувальну діяльність та покращено координацію з

правоохоронними органами для запобігання можливим провокаціям та дестабілізаційним діям [97].

Україна також приділяє увагу гуманітарним аспектам та захисту прав своїх громадян та етнічних українців, що проживають у Придністров'ї. Консульські служби надають підтримку громадянам України, які перебувають у регіоні, забезпечують їхні права та інтереси. Україна сприяє збереженню української мови та культури в Придністров'ї, підтримуючи освітні та культурні заклади, організовуючи гуманітарні проекти та культурні обміни [92].

У дипломатичній сфері Україна продовжує активно працювати над консолідацією міжнародної підтримки своїх позицій щодо Придністровського конфлікту. Українські дипломати активно співпрацюють з партнерами з ЄС, США, ОБСЄ та інших міжнародних організацій, прагнучи досягти спільних рішень та посилити тиск на Росію з метою виведення її військ з території Молдови. Україна підкреслює необхідність дотримання міжнародного права та виконання раніше прийнятих рішень, таких як домовленості Стамбульського саміту ОБСЄ 1999 року [90].

Перспективи врегулювання Придністровського конфлікту залишаються складними, але Україна бачить своїм завданням сприяти мирному вирішенню на основі поваги до суверенітету та територіальної цілісності Молдови. Україна готова продовжувати брати участь у переговорах, надавати експертну та дипломатичну підтримку, а також сприяти реалізації гуманітарних та економічних проектів, що можуть сприяти реінтеграції Придністров'я та поліпшенню добробуту його мешканців [93].

Таким чином, поточна позиція України щодо Придністровського конфлікту характеризується активною дипломатичною діяльністю, посиленою співпрацею з Молдовою та міжнародними партнерами, а також прагненням до зміцнення регіональної безпеки. Україна усвідомлює, що стабільність у Придністров'ї безпосередньо впливає на її власну безпеку та

геополітичні інтереси, тому вона продовжує докладати зусиль для досягнення стійкого та мирного врегулювання конфлікту [95].

Придністровський конфлікт залишається одним із найскладніших і тривалих конфліктів у Східній Європі. Для України, яка має спільний кордон з Молдовою та невизнаною Придністровською Молдавською Республікою, розвиток подій у цьому регіоні має безпосередній вплив на національну безпеку, зовнішню політику та геополітичні інтереси. Ураховуючи сучасну геополітичну ситуацію та внутрішні процеси в Україні, важливо детально проаналізувати можливі сценарії розвитку конфлікту та визначити оптимальні стратегії для держави [94].

Перший сценарій – мирне врегулювання та реінтеграція Придністров'я до складу Молдови. У цьому випадку сторони конфлікту досягають компромісу, який передбачає надання Придністров'ю особливого статусу в складі Молдови з гарантіями прав національних меншин та широкою автономією в певних сферах, таких як культура, освіта та місцеве самоврядування. Для реалізації цього сценарію необхідна зміна політичної волі як у Молдові, так і в Придністров'ї, а також активна участь міжнародної спільноти, зокрема ОБСЄ, ЄС та США. Посилення тиску на Росію з вимогою виведення військ з території Придністров'я та надання економічних стимулів для регіону можуть сприяти досягненню компромісу. Наслідком такого розвитку подій може стати зниження напруженості в регіоні, відновлення територіальної цілісності Молдови, покращення економічної ситуації через відновлення торгівлі та залучення інвестицій, а також зміцнення регіональної безпеки, що позитивно вплине на Україну [96].

Другий сценарій – збереження статус-кво, тобто заморожений конфлікт. У цьому випадку конфлікт залишається нерозв'язаним, без суттєвих змін у позиціях сторін. Придністров'я продовжує функціонувати як невизнане державне утворення з фактичною підтримкою Росії. Відсутність політичної волі для компромісу, збереження російської військової присутності та низький рівень міжнародного тиску на сторони сприяють підтриманню

такого стану. Наслідками цього сценарію є продовження нестабільності в регіоні, обмежені можливості для економічного розвитку як для Молдови, так і для Придністров'я, а також постійні безпекові ризики для України, пов'язані з можливим поширенням нелегальної діяльності, контрабанди та інших загроз.

Третій сценарій – ескалація конфлікту. Це найменш бажаний варіант розвитку подій, при якому відбувається відновлення активних бойових дій між Молдовою та Придністров'ям, можливо із залученням зовнішніх сил. Причинами ескалації можуть стати провокації або інциденти на лінії розмежування, зовнішнє втручання з метою дестабілізації ситуації або крах переговорного процесу. Наслідки ескалації можуть бути вкрай негативними: гуманітарна криза в регіоні, потік біженців до сусідніх країн, включаючи Україну, а також ризик втягування України у конфлікт, що матиме серйозні безпекові та економічні наслідки [96].

Четвертий сценарій – міжнародне визнання Придністров'я як незалежної держави. Цей сценарій є малоімовірним, але його не можна повністю виключати в разі радикальних змін у міжнародній політичній кон'юктурі. Визнання Придністров'я окремими державами створить прецедент для інших сепаратистських регіонів, підірве принципи міжнародного права щодо суверенітету та територіальної цілісності, а також може призвести до подальшого загострення відносин між Заходом та Росією.

П'ятий сценарій – виведення російських військ та демілітаризація регіону. У цьому випадку Росія погоджується на виведення своїх військ та озброєнь з Придністров'я, що створює умови для мирного врегулювання конфлікту. Передумовами для такого розвитку подій можуть стати посилення міжнародного тиску на Росію, зміна внутрішньополітичної ситуації в Росії або домовленості в рамках міжнародних переговорів. Наслідками виведення військ можуть стати зниження безпекових ризиків для України та Молдови, полегшення процесу реінтеграції Придністров'я та зміцнення принципів міжнародного права [96].

Враховуючи можливі сценарії розвитку подій, Україні необхідно розробити комплексну стратегію, спрямовану на захист національних інтересів та сприяння стабільності в регіоні [96].

По-перше, Україна повинна продовжувати послідовно підтримувати територіальну цілісність Молдови. Це відповідає принципам міжнародного права та власним інтересам України, яка сама зіткнулася з проблемою порушення територіальної цілісності. Активна дипломатична підтримка Молдови на міжнародних майданчиках, узгодження позицій та публічні заяви сприятимуть консолідації міжнародної спільноти навколо мирного врегулювання конфлікту.

По-друге, слід посилювати співпрацю з Молдовою в усіх сферах, особливо в галузі безпеки та прикордонного контролю. Розширення спільного митного та прикордонного контролю на придністровській ділянці кордону допоможе ефективніше боротися з контрабандою, незаконним переміщенням зброї та іншими видами транснаціональної злочинності. Спільні навчання та обмін інформацією між силовими структурами підвищать рівень готовності до можливих загроз.

По-третє, Україна повинна активізувати свою участь у міжнародних переговорах щодо Придністровського конфлікту. Як посередник у форматі "5+2", Україна має можливість впливати на переговорний процес, пропонувати нові ініціативи та сприяти досягненню компромісу між сторонами. Тісна співпраця з ОБСЄ, ЄС, США та іншими партнерами дозволить консолідувати зусилля та підвищити ефективність дипломатичних заходів.

По-четверте, необхідно посилювати безпеку та обороноздатність на південно-західних кордонах України. Зміцнення військової присутності, встановлення сучасних систем спостереження та розвідки, а також регулярні навчання з відпрацюванням можливих сценаріїв дозволять запобігти потенційним загрозам та швидко реагувати на них.

По-п'яте, Україна повинна продовжувати співпрацю з міжнародними партнерами, зокрема з ЄС та НАТО. Участь у програмах та місіях ЄС, таких як EUBAM, сприяє підвищенню безпеки кордонів та впровадженню європейських стандартів. Отримання консультативної та матеріально-технічної допомоги від НАТО допоможе модернізувати Збройні Сили та підвищити обороноздатність країни.

По-шосте, важливо протидіяти гібридним загрозам та інформаційній війні. Розробка стратегій протидії пропаганді, підвищення медіаграмотності населення та співпраця з міжнародними організаціями у сфері кібербезпеки допоможуть захистити інформаційний простір та запобігти дестабілізації.

По-сьоме, Україна може сприяти покращенню добробуту населення Придністров'я через підтримку гуманітарних та соціальних проектів. Реалізація спільних з Молдовою програм у галузі охорони здоров'я, освіти та культури, а також підтримка громадянського суспільства можуть сприяти зниженню соціальної напруженості та побудові довіри між сторонами.

Нарешті, слід бути готовими до можливих кризових ситуацій. Розробка планів дій на випадок ескалації конфлікту, створення кризових штабів та міжвідомчих робочих груп, а також залучення міжнародних експертів для консультацій дозволять оперативно реагувати на непередбачувані події та мінімізувати їхні негативні наслідки.

Висновки до 3-го розділу.

Сучасний етап розвитку позиції України щодо Придністровського конфлікту характеризується активізацією зусиль у сфері безпеки та дипломатії. Російсько-український конфлікт суттєво вплинув на переосмислення підходів України, змусивши її шукати нові шляхи зміцнення національної безпеки та співпраці з міжнародними партнерами. Стратегічне партнерство з ЄС та НАТО відкриває нові можливості, але водночас ставить перед Україною нові виклики, які потребують комплексного та зваженого підходу. Перспективи вирішення Придністровського конфлікту залежать від

багатьох факторів, включаючи міжнародну політичну ситуацію, готовність сторін до компромісу та активність міжнародної спільноти в підтримці мирного процесу.

Придністровський конфлікт є складним і багатогранним викликом для України та регіону в цілому. Враховуючи можливі сценарії розвитку подій, Україна повинна проводити активну та багатовекторну політику, спрямовану на зміцнення національної безпеки, підтримку мирного врегулювання та зміцнення регіональної стабільності. Поєднання дипломатичних зусиль, посилення співпраці з міжнародними партнерами та готовність до різних сценаріїв розвитку подій дозволять Україні ефективно реагувати на виклики та сприяти досягненню довготривалого миру в регіоні.

Висновки

Позиція України щодо Придністровського конфлікту з моменту здобуття незалежності зазнала значних змін, обумовлених як внутрішніми, так і зовнішніми факторами. Ці фактори впливали на прийняття рішень та формування стратегічних кроків держави, змушуючи її адаптуватися до мінливого геополітичного середовища та власних національних інтересів.

Внутрішні фактори відігравали ключову роль у визначенні позиції України. По-перше, політичні зміни та внутрішня динаміка мали значний вплив. Зміна політичного керівництва, зокрема прихід до влади різних президентів, таких як Леонід Кравчук, Леонід Кучма, Віктор Ющенко, Віктор Янукович, Петро Порошенко та Володимир Зеленський, призводила до перегляду зовнішньої політики країни. Кожен з цих лідерів мав власне бачення відносин з Росією, Європейським Союзом та сусідніми державами, що відображалось у підходах до Придністровського конфлікту.

Наприклад, Леонід Кравчук, перший президент України, у період становлення державності намагався підтримувати нейтральну позицію, уникаючи загострення відносин з Росією та Молдовою. Зі свого боку, Віктор Ющенко, обраний після Помаранчевої революції, проголосив курс на євроінтеграцію та активізував зусилля щодо врегулювання конфлікту на основі європейських цінностей.

Внутрішньополітичні кризи, такі як Помаранчева революція у 2004 році та Революція Гідності у 2014 році, суттєво змінювали пріоритети держави та впливали на позицію щодо регіональних конфліктів. Після Революції Гідності та анексії Криму Росією Україна переосмислила свою безпекову політику, усвідомивши реальність загрози територіальній цілісності. Це спонукало до більш жорсткої позиції щодо присутності іноземних військ у Придністров'ї та вимоги їхнього виведення.

По-друге, економічні чинники мали вагомий вплив. Енергетична залежність від Росії довгий час обмежувала можливості України у веденні

незалежної зовнішньої політики. Залежність від постачання газу та нафти змушувала Україну враховувати реакцію Росії на ті чи інші кроки. Крім того, торговельні відносини з Молдовою та Придністров'ям, особливо щодо транзиту товарів та енергоносіїв, вимагали прагматичного підходу для збереження економічної стабільності.

По-третє, громадська думка та національна ідентичність впливали на формування політики. Зростання підтримки європейського курсу серед населення стимулювало уряд до активнішої співпраці з ЄС та НАТО. Після подій 2014 року занепокоєння безпекою стало пріоритетом для громадян, що вимагало від уряду рішучих дій щодо захисту національних інтересів та територіальної цілісності.

Зовнішні фактори також значною мірою визначали позицію України. Вплив Росії був одним з найважливіших чинників. Як зазначає Nicu Popescu у своїй статті "Outsourcing De Facto Statehood: Russia and the Secessionist Entities in Georgia and Moldova", Росія використовувала невизнані державні утворення, такі як Придністров'я, як інструменти для збереження свого впливу в пострадянському просторі та перешкоджання інтеграції сусідніх країн до західних структур.

Геополітичні інтереси Росії проявлялися через військову присутність у Придністров'ї. Присутність 14-ї армії та підтримка придністровської влади створювали безпекові виклики для України, особливо після початку російсько-українського конфлікту. Росія також використовувала економічний та політичний тиск, зокрема газові конфлікти, для впливу на зовнішню політику України.

Роль Європейського Союзу та НАТО стала важливим зовнішнім фактором. Підтримка реформ з боку ЄС, фінансова та технічна допомога сприяли проведенню внутрішніх перетворень в Україні та стимулювали її до активнішої участі у врегулюванні регіональних конфліктів відповідно до європейських норм. Прагнення до членства в НАТО підштовхувало Україну

до переосмислення своєї безпекової політики та адаптації до стандартів Альянсу.

Міжнародні організації, такі як ОБСЄ та ООН, впливали на підходи України через участь у посередництві та врегулюванні конфлікту. Україна співпрацювала з цими організаціями, дотримуючись міжнародних норм та стандартів, що підвищувало її авторитет на міжнародній арені.

Стратегічне партнерство з Молдовою також мало значення. Обидві країни були зацікавлені у вирішенні конфлікту та зміцненні регіональної безпеки. Спільні інтереси сприяли двосторонній співпраці, узгодженню позицій на міжнародній арені та реалізації спільних проектів, таких як посилення прикордонного контролю та боротьба з організованою злочинністю.

Вплив цих факторів на прийняття рішень та стратегічні кроки України був значним. Балансування між Сходом і Заходом, обумовлене внутрішніми політичними змінами, змушувало Україну шукати рівновагу між співпрацею з Росією та інтеграцією до європейських структур. Це відображалося у коливаннях позиції щодо Придністров'я: від нейтрального посередництва до більш жорсткої позиції після 2014 року.

Переосмислення безпекової політики після анексії Криму та конфлікту на Донбасі стало каталізатором для радикальних змін у зовнішній політиці. Україна зайняла більш рішучу позицію щодо присутності російських військ у Придністров'ї, вимагаючи їхнього виведення та посилюючи співпрацю з міжнародними партнерами для досягнення цієї мети.

Посилення співпраці з ЄС та НАТО відкрило нові можливості для України, але водночас поставило перед нею нові виклики. Як підкреслює Dov Lynch у своїй книзі "Engaging Eurasia's Separatist States: Unresolved Conflicts and De Facto States", існування невизнаних держав, таких як Придністров'я, ускладнює регіональну безпеку та стає ареною для геополітичних суперечностей. Україна, прагнучи до євроатлантичної інтеграції, повинна була враховувати цей контекст та адаптувати свою стратегію відповідно.

У підсумку, внутрішні та зовнішні фактори, взаємодіючи між собою, призводили до трансформацій у позиції України щодо Придністровського конфлікту. Політичні зміни, економічні інтереси, громадська думка, а також дії зовнішніх акторів, таких як Росія, ЄС та НАТО, впливали на прийняття рішень та формування стратегічних кроків держави. Розуміння цих факторів є важливим для оцінки сучасної політики України та перспектив вирішення конфлікту.

Участь України в міжнародних переговорах щодо Придністровського конфлікту була ключовим елементом її зовнішньої політики та стратегії безпеки. З моменту здобуття незалежності Україна усвідомлювала, що стабільність на її кордонах безпосередньо впливає на національну безпеку та розвиток держави. Тому вона активно долучилася до процесу мирного врегулювання конфлікту, виступаючи як посередник між Молдовою та Придністров'ям. Українська дипломатія докладала значних зусиль для сприяння діалогу між сторонами, організації переговорів та пошуку компромісних рішень, які б враховували інтереси всіх учасників.

Одним із найважливіших аспектів участі України було її залучення до миротворчих місій. Українські військові брали участь у Спільних миротворчих силах, створених відповідно до угод між Молдовою, Придністров'ям, Росією та Україною. Це продемонструвало готовність України не лише на словах, але й на практиці сприяти забезпеченню миру та стабільності в регіоні. Українські миротворці виконували важливі завдання з підтримання режиму припинення вогню, моніторингу ситуації на місцях та запобігання можливим провокаціям. Їхня присутність сприяла зниженню напруженості та зміцненню довіри між сторонами конфлікту.

Активна позиція України у процесі врегулювання Придністровського конфлікту значно зміцнила її міжнародний авторитет. Україна зарекомендувала себе як відповідальний та конструктивний учасник міжнародних відносин, здатний брати на себе роль посередника та миротворця. Це підвищило її престиж на міжнародній арені, сприяло

зміцненню партнерських відносин з іншими державами та міжнародними організаціями, а також підвищило її вплив у регіональній політиці.

Співпраця з міжнародними організаціями, такими як Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), Європейський Союз (ЄС) та Північноатлантичний альянс (НАТО), відігравала важливу роль у посиленні можливостей України впливати на процес врегулювання конфлікту. Участь у різних форматах переговорів та міжнародних місіях дозволяла Україні не лише висловлювати свої позиції, але й залучати додаткові ресурси, експертну допомогу та підтримку з боку міжнародної спільноти. Співпраця з ОБСЄ, зокрема, дала змогу Україні брати участь у моніторингових місіях, отримувати актуальну інформацію про ситуацію на місцях та впливати на прийняття рішень у рамках організації.

Залучення Європейського Союзу до процесу врегулювання через формат "5+2" та участь у місії EUBAM сприяло підвищенню ефективності прикордонного контролю, боротьбі з контрабандою та зміцненню безпеки на спільних кордонах. Співпраця з НАТО, хоча і не була безпосередньо пов'язана з Придністровським конфліктом, дозволила Україні модернізувати свої Збройні Сили, підвищити оперативну сумісність та отримати консультативну підтримку у сфері безпеки.

Таким чином, участь України в міжнародних переговорах та миротворчих місіях мала багатогранний вплив на її зовнішню політику та безпеку. Вона не лише сприяла мирному врегулюванню Придністровського конфлікту, але й зміцнила позиції України на міжнародній арені, підвищила її авторитет та розширила можливості для співпраці з іншими державами та міжнародними організаціями.

Список використаних джерел та літератури:

1. Ахмедов Е.М. Конфлікт у Придністров'ї та зусилля ОБСЄ щодо його врегулювання [Електронний ресурс] // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Режим доступу: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/view/2578>
2. Бабенко С.О. Етнічний вимір придністровського конфлікту та український фактор [Електронний ресурс] // Етнічна історія народів Європи, Вип. 35, 2011. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eine_2011_35_13
3. Баканова А. Роль Придністровського конфлікту в молдовсько-російських відносинах // Політичне життя. №1, 2021. С. 112-118.
4. Безпечна Європа: громадянське партнерство для Придністровського врегулювання»: Експертне видання / Укл.: Кулик В., Левусь Д., Сосонюк О., Новіков І., Кузьменко Є., - Київ: «ЦДПГС», 2006 . – 32 с.
5. Беліцер Н. "Безпекові аспекти придністровського конфлікту для України" [Електронний ресурс] // Центр досліджень проблем громадянського суспільства. Режим доступу: <http://www.csrc.org.ua/bezpeka/2014/07/bezpekovi-aspekty-prydnistrovskogo-konfliktu-dlya-ukrayiny/>
6. Бойко О. Роль Росії у Придністровському конфлікті [Електронний ресурс] / О. Бойко // Acta de Historia & Politica : Saeculum XXI. – 2022. – Т. IV. – С. 80–87. Режим доступу: <http://dspace.nau.edu.ua/handle/NAU/23131>
7. Бульвінський А., Кудряченко А. Інтеграційні виміри трансформації пострадянського простору: монографія. Київ: ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2020. 560 с.
8. Василюк Росіан, Филипенко Артем. Явна й прихована загроза Придністров'я [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zn.ua/ukr/international/yavna-y-prihovana-zagrozapridnistrov-ya-270318_.html

9. Вітман К.М. Придністров'я: перспективи розв'язання конфлікту. Політичний менеджмент. 2008. № 4. С. 101-106.
10. Галбрейт, Девід Дж. ОБСЄ та управління конфліктами у пострадянських державах. Відкриті академічні ресурси, 2021. 224 с.
11. Гарань О. Зовнішня політика України щодо Придністров'я: історичний контекст та сучасні виклики [Електронний ресурс] // Міжнародні відносини. Режим доступу: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/126
12. Голубенко А.В. Правові механізми участі України в придністровському врегулюванні [Електронний ресурс] // Підприємництво, господарство і право, №7, 2012. Режим доступу: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2012/7/6.pdf>
13. Гончар М. Енергетичний фактор у придністровському конфлікті: наслідки для України [Електронний ресурс] / Центр глобалістики "Стратегія ХХІ". Режим доступу: <http://geostrategy.org.ua/uk/analitika/item/982>
14. Горбулін В.П., Литвиненко О.В. "Придністровський конфлікт: стратегічні інтереси України" [Електронний ресурс] // Національний інститут стратегічних досліджень. Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/938/>
15. Гречанінов В.П. Військово-стратегічні аспекти придністровського конфлікту в контексті безпеки України [Електронний ресурс] // Стратегічні пріоритети. Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/november08/3.htm>
16. Даниленко В.М. Еволюція позиції України щодо придністровського врегулювання: історичний аналіз [Електронний ресурс] // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї, Вип. 28, 2013. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sup_2013_28_11
17. Демченко С. Україна та придністровське врегулювання: сучасні виклики та перспективи [Електронний ресурс] // Міжнародний науковий журнал "Міжнародні процеси". Режим доступу: <http://www.interprocesses.com.ua/>

18. Дергачов В.О. Україна і Придністров'я: проблеми транзиту та безпеки [Електронний ресурс] // Транспортна система та технології, №15, 2015. Режим доступу: <http://tst.org.ua/article/view/70431>
19. Джердж М.А. Придністровський конфлікт: уроки для України [Електронний ресурс] // Центр міжнародної безпеки. Режим доступу: <http://www.csi.org.ua/articles/2186/>
20. Зарембо, К. Стратегічне партнерство України з НАТО [Електронний ресурс] // Центр європейської політики, 2017. Режим доступу: http://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2017/12/policy_brif_EUAM_2_year_ukr.pdf
21. Зартман, І. Вільям. Переговори щодо врегулювання Придністровського конфлікту. Відкриті академічні ресурси, 2013.
22. Звездова О.О. Україна у вирішенні придністровського конфлікту на сучасному етапі [Електронний ресурс] / Бібліотека Чорноморського національного університету імені Петра Могили. Режим доступу: <http://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/history/2011/154-141-16.pdf>
23. Зеркаль О.В. Міжнародно-правові аспекти участі України в придністровському врегулюванні [Електронний ресурс] / Часопис Київського університету права, 2014. Режим доступу: http://kul.kiev.ua/images/chasop/2014_1/205.pdf
24. Інтерпретації російсько-українського конфлікту в західних наукових і експертно-аналітичних працях / За ред. В.Кулика. – К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. – 328 с.
25. Кава О. С. Причини виникнення придністровського конфлікту наприкінці 80-х років XX століття / О. С. Кава // Магістеріум. Вип. 17. Історичні студії / Національний університет "Києво-Могилянська академія". - 2004. - С. 74-80.
26. Кацур В.В. Етнополітичний конфлікт у Придністров'ї у контексті українсько-молдовських відносин" [Електронний ресурс] / Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України. [Електронний

- ресурс]. Режим доступу: <http://ethnic.history.univ.kiev.ua/data/2011/51/articles/9.pdf>
27. Кіндрась К., Коханець Л. Дивна війна // Голос України. – 1992. – 16 червня.
28. Кісільов О.І. Миротворча діяльність України в Придністров'ї: історичний аспект [Електронний ресурс] // Міжнародні відносини. Серія "Історичні науки". Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Mvs_2011_1_5.pdf
29. Клименко О.М. Вплив придністровського конфлікту на національну безпеку України [Електронний ресурс] // Стратегічні пріоритети, №4, 2015. Режим доступу: <http://nbuviar.gov.ua/images/strategic/2015/4.pdf>
30. Кобзова Я., Попеску Н. Миротворчі зусилля України в Придністров'ї [Електронний ресурс] / Європейська рада з міжнародних відносин. Режим доступу: https://www.ecfr.eu/page/-/ECFR24_UKRAINE_BRIEF_UA.pdf
31. Коваль М.М. Етнічні українці Придністров'я: фактор у відносинах України та Молдови [Електронний ресурс] // Етнічна історія народів Європи, Вип. 52, 2017. Режим доступу: <http://ehne.knu.ua/files/52/07.pdf>
32. Ковальчук А.О. Роль ГУАМ у врегулюванні придністровського конфлікту та позиція України [Електронний ресурс] / Наукові записки НаУКМА. Політичні науки, т. 133, 2012. Режим доступу: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/8132>
33. Копійка В.В. Україна-Молдова: проблеми та перспективи співробітництва в контексті придністровського конфлікту [Електронний ресурс] // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Режим доступу: <http://visnyk.history.knu.ua/ua/archives/issue-110/>

34. Косієнковський, Марцін. *Moldova's Transnistria Conflict*. Google Books, 2012.
35. Коцур В.В. Джерела та історіографія етнополітичної ситуації в Придністров'ї як чинник у міждержавних відносинах України і Молдови [Електронний ресурс] / Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України. Режим доступу: http://ipend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/kotsur_djerela_2012.pdf
36. Кравченко О.В. Роль України в забезпеченні регіональної безпеки: придністровський напрямок [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень. Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1175/>
37. Кріцька В. Формат 5+2 виконував роль консервування ситуації в Молдові [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://i-ua.tv/news/82011-format-52-vykonuvav-rol-konservuvannia-sytuatsii-v-moldovi-politoloh>
38. Кузьменко В.В. Придністровський конфлікт і національна безпека України [Електронний ресурс] // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Історія і філософія науки і техніки. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vduifnt_2011_19_10
39. Кузьо Тарас. Війна Путіна проти України. Революція, націоналізм і криміналітет / Пер. з англ. Андрія Павлишина. – К.: Дух і літера, 2018. – 560 с.
40. Кулачковська М. Криваве протистояння у Молдові: історія "замороженого" конфлікту у Придністров'ї та вплив Росії [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://24tv.ua/pridnistrovyya-istoriya-prichini-vpliv-rosiyi-konflikti-novini-rosiyi_n1539579
41. Кулик В.Б. Етнополітичні аспекти придністровського конфлікту та українська політика [Електронний ресурс] // Наукові записки Інституту

політичних і етнонаціональних досліджень НАН України. Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/60570>

42. Левицький В.В. Миротворча місія України в Придністров'ї: аналіз ефективності [Електронний ресурс] // Журнал "Схід", №2, 2013. Режим доступу: <http://skhid.kubg.edu.ua/article/view/18429>

43. Левусь Д., Турган О. Точка неповернення... [Електронний ресурс] // Зовнішні справи. – № 8/2008. Режим доступу: http://csdum.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=18&Itemid=1

44. Литвиненко О.В. Україна і Придністров'я: міжетнічні відносини та безпека [Електронний ресурс] / Наукові записки НаУКМА. Політичні науки. Режим доступу: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/7871>

45. Лоссовський І.Є. Придністровське врегулювання: внесок України та досвід для деокупації Донбасу [Електронний ресурс] // Національний інститут стратегічних досліджень. Стратегічна панорама. 2021. №1-2. С. 48-64. Режим доступу: <https://www.researchgate.net/publication/320921136>

46. Макара Ю. Україно-румунські відносини: історія та перспективи розвитку. Україна – Румунія – Молдова: історичні, політичні та культурні аспекти взаємин. – Чернівці: Букрек, 2002. – С.56-57.

47. Максак Г. ЄС та конфлікти на території Східного Партнерства: уроки для України. Київ: Рада зовнішньої політики «Українська призма», 2020. 20 с.

48. Максименко І., Девятков А., Толкачова А. Приднестровское урегулирование – пилотный проект Россия-ЕС «перезагрузка»? Актуальні проблеми міжнародних відносин. Спеціальний випуск. 2011. № 102. II. С. 80–93.

49. Мартинович Ю. Чи може Придністров'я стати частиною РФ та які загрози для України. Пояснюємо суть конфлікту [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://espresso.tv/poyasnuemo-chi-mozhe-pridnistrovyya-stati-chastinoyu-rf-ta-yaki-zagrozi-dlya-ukraini-poyasnyuemo-sut-konfliktku>
50. Мартинюк О. Соціально-економічні наслідки придністровського конфлікту для України [Електронний ресурс] // Економічний часопис-XXI. Режим доступу: <http://soskin.info/ea/2009/1-2/20090121.html>
51. Махно О. Проблема Придністров'я в контексті широкомасштабної загарбницької війни Росії в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bintel.org.ua/analytics/problema-pridnistrovyya/>
52. Мельник Т.М. Економічні аспекти придністровського конфлікту та їх вплив на Україну [Електронний ресурс] // Економіка і прогнозування. Режим доступу: http://eip.org.ua/docs/EP_11_1_93_uk.pdf
53. Міршаймер, Джон Дж. Чому криза в Україні – це вина Заходу [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://kunsht.com.ua/articles/zaxidni-eksperti-na-sluzhbi-kremlya-chastina-1-primushennya-do-miru>
54. Мітрофанова, Юлія. "Придністров'я та політика безпеки Росії." Відкриті академічні ресурси, 2017.
55. Міщенко С.І. Україна та придністровський конфлікт: міждержавні відносини та безпека [Електронний ресурс] // Актуальні проблеми політики, Вип. 58, 2017. Режим доступу: <http://app.nuoua.od.ua/article/view/111091>
56. Мовчан В.П. Молдова та придністровський конфлікт: українська перспектива [Електронний ресурс] / Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. Режим доступу: http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/German_advisory_group/2012/PP_05_2012_ukr.pdf

57. Назаренко Ю.В. Медіа-репрезентація придністровського конфлікту в українських ЗМІ [Електронний ресурс] // Медіаскоп. Режим доступу: <http://www.mediascope.ru/node/1010>

58. Не попадите в капкан, в котором барахтается Молдова [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://google/arm/s/www.radiosvoboda.org>

59. Нечаєва-Юрійчук Н. Придністров'я як фактор впливу на Республіку Молдову та Україну [Електронний ресурс] // Історико-політичні проблеми сучасного світу. - 2015. - Т. 31-32. - С. 58-63. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ippss_2015_31-32_13.

60. Олійник О.М. Політика нейтралітету України щодо придністровського конфлікту: аналіз та перспективи [Електронний ресурс] // Політичний менеджмент, №2, 2016. Режим доступу: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=2&n=102&c=2375>

61. Павленко Р. Геополітичні аспекти придністровського конфлікту: позиція України [Електронний ресурс] // Геополітика України: історія і сучасність. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gukis_2013_1_5

62. Паламарчук О.М. Роль України в процесі врегулювання придністровського конфлікту [Електронний ресурс] // Вісник Одеського національного університету, 2010. Режим доступу: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/1295>

63. Перепелица Г. Н. Конфликт в Приднестровье: причины, прогноз развития и проблемы урегулирования.- К., Стилос, 2001. - С. 11.

64. Перепелица Г. М. Конфлікти в посткомуністичній Європі [Електронний ресурс] / Григорій Миколайович Перепелиця. – К.: ПЦ «Фоліант», 2003. – 432 с. Режим доступу: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/elcat/new/detail.php3?doc_id=104656

65. Перепелиця Г.М. Воєнна безпека України на межі тисячоліть [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/book>

66. Плаксенко, М. (2008). Роль та інтереси Росії в урегулюванні Придністровського конфлікту. Стратегічні пріоритети, 3(8), 233-239.
67. Приднестровский формат «5+2» устарел, поэтому его стоило бы заменить. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://censor.net.ua/n330846>
68. Рехвіашвілі, Сосо. "Придністров'я та європейський вибір Молдови." Відкриті академічні ресурси, 2014.
69. Рудяков П.М. Україна в придністровському конфлікті: між Росією та ЄС [Електронний ресурс] // Євроатлантична співпраця. Режим доступу: <http://ea.org.ua/ukr/articles/show/15460>
70. Савченко П.П. Вплив придністровського конфлікту на транскордонну співпрацю України [Електронний ресурс] // Вісник Одеського національного університету. Серія: Географічні та геологічні науки. Режим доступу: <http://geology.onu.edu.ua/article/view/74533>
71. Садовнік О.В. Бої за Бендери у червні 1992 року як кульмінація Придністровського збройного конфлікту 1989-1992 рр. - Фахове видання Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : «Видавництво «Гілея», 2016. – Вип. 111 (8). – С. 121 - 124.
72. Садовнік О.В. Історичні корені виникнення Придністровського конфлікту 1989 – 1992 рр. МАРСР у складі УРСР 1924-1940 рр. як одна із основних передумов конфлікту. - Фахове видання Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : «Видавництво «Гілея», 2016. – Вип. 110 (7). – С. 102 – 105.
73. Садовнік О.В. Придністровський конфлікт 1989-1992 рр. у дослідженні вчених Російської Федерації та Придністров'я. - Вісник інституту історії, етнології і права Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського, вип. 14. Вінниця. – 2016. – С. 117 – 120.
74. Садовнік О.В. Причини та сприяючі фактори виникнення Придністровського конфлікту кінця 1980-х – початку 1990-х рр. - Фахове видання Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : «Видавництво «Гілея», 2018. – Вип. 132 (5). – С. 138 – 141.

75. Самарець Г. І. Політика Російської Федерації щодо Придністровського конфлікту. Український вимір. // Політичне життя. №2, 2020. С. 125-131.

76. Сафонов А. Влияние Приднестровского конфликта на внешнюю политику Молдовы. - Кишинев, 1998.-С. 257.

77. Сергієнко Г.М. Українсько-молдовські відносини в контексті придністровського врегулювання [Електронний ресурс] // Міжнародні відносини. Серія "Політичні науки". Режим доступу: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/128

78. Серебрян О., Ніку Д. Чому Молдова проти військової операції у Придністров'ї. Пояснює віце-прем'єр уряду Санду [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/10/15/7196218/>

79. Сидоренко С. «Їм потрібен президент, що буде підлеглим Росії»: як голосує Придністров'я за 28 років після війни [Електронний ресурс] // Європейська правда. 2020. 24 листопада.. Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/interview/2020/11/24/7116868/>

80. Сидоренко С. Настав час ліквідувати Придністров'я. Як для цього має і як не може діяти Україна [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/12/28/7153269/>

81. Сірук М. Чи матиме друге дихання План Ющенка щодо придністровського врегулювання? [Електронний ресурс] // День. - №112, п'ятниця, 27 червня 2008. Режим доступу:<http://www.day.kiev.ua/203501/>

82. Скрипник О. Участь Європейського Союзу у врегулюванні конфліктів на території країн Східного партнерства. Південний архів (історичні науки): збірник наукових праць. 2022. Вип. 39. С. 31.

83. Спільна заява Президента України Володимира Зеленського і Президента Республіки Молдова Майї Санду. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<https://www.president.gov.ua/news/spilna-zayava-prezidenta-ukrayini-volodimiraz-elenskogo-i-pr-65993>

84. Сушко О. Україна в придністровському врегулюванні: між бажанням і можливістю [Електронний ресурс] // Політична думка. Режим доступу:

<http://www.politdumka.kiev.ua/aktualno/item/423-ukrajina-v-pridnistrovskomu-vregulyuvanni>

85. Тарадай Д. Україна та придністровський конфлікт: врегулювати неврегульоване [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2013/07/130722_transnistria_ukraine_osce_dt

86. Тарасюк Б.І. Позиція України щодо придністровського конфлікту: погляд дипломата [Електронний ресурс] / Інтерв'ю на сайті Міністерства закордонних справ України. Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/ua/press-center/interviews/5136>

87. Толстов С.В. Україна і придністровське врегулювання: позиція та інтереси [Електронний ресурс] / Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України. Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/60568>

88. Трофименко Л.В. Гуманітарний вимір придністровського конфлікту в контексті української політики [Електронний ресурс] // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpgvzdia_2012_49_26

89. Федорченко М.М. Регіональна стабільність і придністровський конфлікт: позиція України [Електронний ресурс] // Регіональні перспективи. Режим доступу: <http://www.regionalperspectives.com.ua/>

90. Филипенко А. Війна Росії проти України і придністровський конфлікт [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://niss.gov.ua/news/statti/viyna-rosiyi-proty-ukrayiny-i-prydnistrovskyy-konflikt>

91. Филипенко А. Ілюзії придністровського врегулювання. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/international/ilyuziyi-pridnistrovskogo-vregulyuvannya>

92. Філіпенко А. Придністровське врегулювання: чи можуть громадянські ініціативи допомогти там, де безсилі уряди [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://izvestiya.odessa.gov.ua/index.php?go=Newspaper&in=view&id=2972>

93. Черненко В.М. Україна і придністровський конфлікт: можливості та перспективи врегулювання [Електронний ресурс] // Актуальні проблеми міжнародних відносин, Вип. 126, 2015. Режим доступу: <http://apir.iir.edu.ua/index.php/apmv/article/view/2790>

94. Черниш А. Придністров'я в російсько-українській війні: три сценарії розвитку подій [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://adastra.org.ua/blog/pridnistrovyya-v-rosijsko-ukrayinskij-vijni-tri-scenariyi-i-ozvitku-podij>

95. Черногор Я.О. Наслідки придністровського конфлікту: регіональний контекст [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/1290>

96. Шевченко І.В. Історичні передумови формування позиції України щодо Придністровського конфлікту [Електронний ресурс] // Український історичний журнал, №3, 2010. Режим доступу: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2010_3_17

97. Ярмоленко, А. (2021). Война в Приднестровье – как Россия вмешалась в войну в Молдове. Бабель [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://babel.ua/ru/texts/67542-29-let-nazad-rossiya-zastavila-moldovuzamorozit-v>

oynu-v-pridnestrove-s-teh-por-kishinev-zhivet-s-okkupirovannoy-territorieypodderzhivaet-s-ney-ekonomicheskie-i-socialnye-svyazi-a-nachalos-vse-iz-za-

98. “Soglasenie o printsipakh mirnogo uregulirovaniia vooruzhennogo konflikta v Pridnevstrovskom regione Respubliki Moldova”, Pravitel’stvo Respubliki Moldova, 21 July 1992. [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://gov.md/sites/default/files/1992-07-21-ru-moscow-agr_on_principles_of_peaceful_settlement.pdf

99. “Transdnistrian Conflict: Origins and Main Issues”, OSCE, n.d. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.osce.org/files/f/documents/4/3/42308.pdf>.

100. Bogdan George Radulescu. The Transnistria «Republic» and Illegal Arms Export [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://www.europefront.com/news/267/the_transnistria_republic_and_illegal_arms_export.html

101. Charles King. ‘The Moldovans: Romania, Russia, and the Politics of Culture’. Google Books, 2000, 304 p.

102. Dov Lynch. Engaging Eurasia’s Separatist States. Google Books, 2004. 170 p.

103. Elena Gorelova and Galina Selari, Costurile Conflictului transnistrean și beneficiile soluționării lui (Chișinău: CISR, 2009), [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.cisr-md.org/pdf/Report%20ROM%20Master%20Draft%20vEG.pdf>.

104. Jakub Pieńkowski, “Renewal of Negotiations on Resolving the Transnistria Conflict”, PISM, 19 December 2017. [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://pism.pl/publications/Renewal_of_Negotiations_on_Resolving_the_Transnistria_Conflict.

105. Paolo SARTORI, The Eastern Challenge: is Transnistria the Key to the Caucasus? [Электронный ресурс]. Режим доступа:

http://civicmedia.ro/acm/index.php?option=com_content&task=view&id=100&Itemid=60

106. Rostoks, T. (2015). Forms of Russian and EU Power in the «New Eastern Europe». The Different Faces of «Soft Power»: The Baltic States and Eastern Neighborhood between Russia and the EU. Latvian Institute of International Affairs, 8 – 29. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.iscomet.org>.

107. Sirbu, O. (2012). Review – Cross Border Cooperation Development of European Union with Russia, Belarus, Ukraine and Moldova (2004-2010). Cross-border cooperation as a tool of spatial integration and cooperation between EU and eastern partner countries. Institute for Ethnic and Regional Studies, 2012. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.iscomet.org>.

108. Socor Vladimir. Voronin pressured to accept settlement plan for Transnistria. [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://www.jamestown.org/edm/article.php?article_id=2372098%5C%22%22

109. The EU and the Transnistrian conflict. The EU and the Transnistrian conflict. 2005. 50 p.

110. Transdnistrian conflict. Origins and Main Issues // Background paper of CSCE Conflict Prevention Centre. – 1994.

111. Transnistria Abandoned? By Jason Vaughn, Eurasia Contributor, September 10, 2008. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.diplomaticcourier.org/kmitan/articleback.php?newsid=176>.

112. UKRAINE GOING TO BRISK UP ITS TRANSNISTRIAN SETTLEMENT EFFORTS. 28.08.2008. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.infotag.md/media-en/558583/>.

113. Victoria Roşa, “Disinformation Muddles Transnistrian Conflict Resolution”, Institute for War and Peace Reporting, 26 August 2020. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://iwpr.net/global-voices/disinformation-muddles-transnistrian-conflict-resolution>.

114. Victoria Roşa. The Transnistrian Conflict: 30 Years Searching for a Settlement SCREEUS Reports on Human Rights and Security in Eastern Europe No. 4, 2021. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://sceeus.se/publikationer/the-transnistrian-conflict-30-years-searching-for-a-settlement/>

Summary

Ukraine's position on the Transnistrian conflict has undergone significant changes since independence, driven by both internal and external factors. These factors have influenced the state's decision-making and strategic choices, forcing it to adapt to the changing geopolitical environment and its own national interests.

Internal factors have played a key role in determining Ukraine's position. First, political changes and internal dynamics have had a significant impact. Changes in political leadership, including the rise to power of various presidents such as Leonid Kravchuk, Leonid Kuchma, Viktor Yushchenko, Viktor Yanukovich, Petro Poroshenko, and Volodymyr Zelensky, have led to a revision of the country's foreign policy. Each of these leaders had their own vision of relations with Russia, the European Union, and neighboring states, which was reflected in their approaches to the Transnistrian conflict.

For example, Leonid Kravchuk, the first president of Ukraine, tried to maintain a neutral position during the formation of statehood, avoiding aggravation of relations with Russia and Moldova. For his part, Viktor Yushchenko, elected after the Orange Revolution, declared a course for European integration and intensified efforts to resolve the conflict on the basis of European values.

Domestic political crises, such as the Orange Revolution in 2004 and the Revolution of Dignity in 2014, significantly changed the state's priorities and influenced the position on regional conflicts. After the Revolution of Dignity and the annexation of Crimea by Russia, Ukraine reconsidered its security policy, realizing the reality of the threat to territorial integrity. This prompted a tougher position on the presence of foreign troops in Transnistria and the demand for their withdrawal.

Secondly, economic factors had a significant impact. Energy dependence on Russia has long limited Ukraine's ability to pursue an independent foreign policy. Dependence on gas and oil supplies has forced Ukraine to consider Russia's reaction to certain steps. In addition, trade relations with Moldova and Transnistria,

especially regarding the transit of goods and energy, have required a pragmatic approach to maintain economic stability.

Third, public opinion and national identity have influenced policy-making. Growing support for the European course among the population has encouraged the government to cooperate more actively with the EU and NATO. After the events of 2014, security concerns have become a priority for citizens, requiring the government to take decisive action to protect national interests and territorial integrity.

External factors have also largely determined Ukraine's position. Russia's influence has been one of the most important factors. As Nicu Popescu notes in his article "Outsourcing De Facto Statehood: Russia and the Secessionist Entities in Georgia and Moldova", Russia used unrecognized state entities such as Transnistria as tools to maintain its influence in the post-Soviet space and hinder the integration of neighboring countries into Western structures.

Russia's geopolitical interests were manifested through its military presence in Transnistria. The presence of the 14th Army and support for the Transnistrian authorities created security challenges for Ukraine, especially after the start of the Russian-Ukrainian conflict. Russia also used economic and political pressure, in particular the gas conflicts, to influence Ukraine's foreign policy.

The role of the European Union and NATO became an important external factor. EU support for reforms, financial and technical assistance contributed to the implementation of internal transformations in Ukraine and stimulated it to more actively participate in the settlement of regional conflicts in accordance with European norms. The desire for NATO membership pushed Ukraine to rethink its security policy and adapt to the Alliance's standards.

International organizations such as the OSCE and the UN influenced Ukraine's approaches through participation in mediation and conflict resolution. Ukraine cooperated with these organizations, adhering to international norms and standards, which increased its authority in the international arena.

The strategic partnership with Moldova was also important. Both countries were interested in resolving the conflict and strengthening regional security. Common interests contributed to bilateral cooperation, coordination of positions in the international arena, and the implementation of joint projects, such as strengthening border control and the fight against organized crime.

The impact of these factors on Ukraine's decision-making and strategic moves has been significant. The East-West balancing act, driven by internal political changes, has forced Ukraine to seek a balance between cooperation with Russia and integration into European structures. This has been reflected in the fluctuating position on Transnistria: from neutral mediation to a tougher stance after 2014.

The rethinking of security policy following the annexation of Crimea and the conflict in Donbas has been a catalyst for radical changes in foreign policy. Ukraine has taken a more assertive stance on the presence of Russian troops in Transnistria, demanding their withdrawal and strengthening cooperation with international partners to achieve this goal.

Strengthening cooperation with the EU and NATO has opened up new opportunities for Ukraine, but at the same time has posed new challenges. As Dov Lynch emphasizes in his book "Engaging Eurasia's Separatist States: Unresolved Conflicts and De Facto States", the existence of unrecognized states such as Transnistria complicates regional security and becomes an arena for geopolitical contradictions. Ukraine, striving for Euro-Atlantic integration, had to take this context into account and adapt its strategy accordingly.

As a result, internal and external factors, interacting with each other, led to transformations in Ukraine's position on the Transnistrian conflict. Political changes, economic interests, public opinion, as well as the actions of external actors such as Russia, the EU and NATO, influenced decision-making and the formation of strategic steps of the state. Understanding these factors is important for assessing Ukraine's current policy and the prospects for resolving the conflict.

Ukraine's participation in international negotiations on the Transnistrian conflict was a key element of its foreign policy and security strategy. Since gaining independence, Ukraine has been aware that stability on its borders directly affects national security and the development of the state. Therefore, it has actively participated in the process of peaceful settlement of the conflict, acting as a mediator between Moldova and Transnistria. Ukrainian diplomacy has made significant efforts to facilitate dialogue between the parties, organize negotiations and find compromise solutions that would take into account the interests of all participants.

One of the most important aspects of Ukraine's participation was its involvement in peacekeeping missions. Ukrainian military personnel participated in the Joint Peacekeeping Forces, created in accordance with the agreements between Moldova, Transnistria, Russia and Ukraine. This demonstrated Ukraine's readiness not only in words but also in practice to contribute to ensuring peace and stability in the region. Ukrainian peacekeepers performed important tasks of maintaining the ceasefire, monitoring the situation on the ground and preventing possible provocations. Their presence contributed to reducing tensions and strengthening trust between the parties to the conflict.

Ukraine's active position in the process of resolving the Transnistrian conflict has significantly strengthened its international authority. Ukraine has established itself as a responsible and constructive participant in international relations, capable of assuming the role of mediator and peacemaker. This has increased its prestige in the international arena, contributed to the strengthening of partnerships with other states and international organizations, and also increased its influence in regional politics.

Cooperation with international organizations, such as the Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE), the European Union (EU), and the North Atlantic Treaty Organization (NATO), played an important role in strengthening Ukraine's ability to influence the conflict resolution process. Participation in various negotiation formats and international missions allowed

Ukraine not only to express its positions, but also to attract additional resources, expert assistance, and support from the international community. Cooperation with the OSCE, in particular, allowed Ukraine to participate in monitoring missions, receive up-to-date information on the situation on the ground, and influence decision-making within the organization.

The involvement of the European Union in the settlement process through the "5+2" format and participation in the EUBAM mission contributed to increasing the effectiveness of border control, combating smuggling, and strengthening security at common borders. Cooperation with NATO, although not directly related to the Transnistrian conflict, allowed Ukraine to modernize its Armed Forces, increase interoperability, and receive advisory support in the field of security.

Thus, Ukraine's participation in international negotiations and peacekeeping missions had a multifaceted impact on its foreign policy and security. It not only contributed to the peaceful settlement of the Transnistrian conflict, but also strengthened Ukraine's position in the international arena, increased its authority, and expanded opportunities for cooperation with other states and international organizations.